

Томашевський В.В.

ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА ДИЗАЙНЕРА

ПРОГРАМА І МЕТОДИКА
СПЕЦКУРСУ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ДИЗАЙНЕРІВ

КРИВИЙ РІГ - 2016

Томашевський В. В. Естетична культура дизайнера: програма і методика спецкурсу для студентів-дизайнерів / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг : ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет», 2016. – 80 с.

Робота є повним спеціальним курсом «Естетична культура дизайнера», що містить у собі наукове теоретичне обґрунтування проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, програму та методику вивчення і застосування цього спецкурсу студентами спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво. Може використовуватися викладачами вищих навчальних закладів, науковими працівниками, аспірантами, магістрантами та студентами, зацікавленими цією проблематикою.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

БАБЕНКО Леонід Вікторович, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Заслужений працівник освіти України

ЛЕВЧЕНКО Микола Григорович, кандидат педагогічних наук, професор, декан факультету мистецтв Херсонського державного університету, Заслужений працівник культури України

ПІЛЬНИК Руслан Олексійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»

Обговорено та рекомендовано до друку рішенням кафедри ДПМ та дизайну ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет».

Протокол № 2 від 22.09.2016 р.

Обговорено та рекомендовано до друку рішенням вченої ради факультету мистецтв ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет».

Протокол № 3 від 27.10.2016 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ТЕМА 1. ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ТА ОСВІТНЬО-ВИХОВНЕ ЯВИЩЕ	6
1. Естетична культура як соціально-історичне явище.....	6
2. Естетична культура як культурологічне явище.....	9
3. Естетична культура як освітньо-виховне явище.....	10
ТЕМА 2. СУТНІСТЬ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА	12
ТЕМА 3. СТРУКТУРА ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА	15
1. Естетична свідомість.....	15
2. Естетична активність.....	16
3. Естетична самоорганізація.....	17
ТЕМА 4. ФУНКЦІЇ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА	18
1. Соціально-ціннісна функція естетичної культури дизайнера... ..	18
2. Культуротворча функція естетичної культури дизайнера.....	19
3. Особистісно-регулятивна функція естетичної культури дизайнера.....	21
ТЕМА 5. КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА	22
1. Ціннісно-орієнтаційний критерій.....	22
2. Організаційно-діяльнісний критерій.....	23
3. Особистісно-регулятивний критерій.....	24
ТЕМА 6. РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ	25
ТЕМА 7. МЕТА І ЗАВДАННЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА В УМОВАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ	29
1. Мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	29

	2. Завдання формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну в процесі професійної підготовки.....	31
ТЕМА 8.	НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА В УМОВАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	33
ТЕМА 9.	ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	36
	1. Суспільні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	37
	2. Культурологічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	39
	3. Педагогічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	41
	4. Особистісні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	44
ТЕМА 10.	ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	47
	1. Актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	47
	2. Організація естетичної освіти студентів-дизайнерів.....	50
	3. Залучення студентів-дизайнерів до естетизації навколишнього середовища.....	51
	4. Освідчення майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури.....	76
ТЕМА 11.	ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК САМООРГАНІЗУЮЧА СИСТЕМА ОСОБИСТОСТІ.....	53
	ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ «ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА ДИЗАЙНЕРА».....	56
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70

ВСТУП

На сьогодні в системі української освіти пріоритетними є завдання підготовки особистості, здатної активно взаємодіяти зі світом прекрасного, глибоко сприймати, правильно оцінювати, творчо освоювати та використовувати на практиці художньо-естетичні, мистецькі, дизайнерські цінності, надбання митців, художників, дизайнерів, зберігати та примножувати їх у процесі життєдіяльності та культуротворчості. Естетичне ставлення людини до навколишньої дійсності можна визначити як важливий показник розвитку сучасної особистості, формування її можливостей і здібностей активно взаємодіяти з проявами прекрасного в природі, побуті, праці, навчанні, творчості.

Посилення суспільної уваги до цих питань зумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками взаємодії людини зі світом прекрасного, проявами естетичного в природному, предметному, соціальному та художньому середовищі, тому відчутної гостроти набувають питання формування естетичної культури особистості, збагачення її естетичної свідомості, розвитку естетичної активності, уміння організувати свою діяльність за законами краси, гармонії, виразності, цілісності тощо.

Виходячи з цього, дуже важливим є усвідомлення природи естетичної культури особистості, дослідження об'єктивних закономірностей її становлення, з'ясування чинників, що спроможні впливати на розвиток і збагачення естетичних якостей людини. У зв'язку із зазначеним виникає необхідність з'ясування сутності цього явища, вивчення теоретичного досвіду, пов'язаного з науковим осмисленням та інтерпретацією естетичної культури особистості в сучасних умовах.

Естетична культура особистості належить до складних за своїм змістом явищ. Протягом тривалого часу вчені, діячі культури, працівники освіти прагнули дослідити її сутність, розкрити роль і значення в розвитку суспільства, духовної культури та людини. Ми спробуємо виділити найбільш характерні погляди на це явище і дати йому відповідне пояснення. Йдеться, зокрема, про наукову інтерпретацію естетичної культури особистості як соціально-історичне, культурологічне та освітньо-виховне явище.

Особливий інтерес викликає також проблема формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, покладаних у процесі своєї професійної діяльності вирішувати складні завдання художньо-конструкторського змісту, розвивати практику естетичного оформлення навколишнього середовища, приносить в сучасне життя важливі елементи естетичного змісту. За таких обставин відкривається можливість охопити увагою найважливіші аспекти вказаного явища, надати йому необхідного теоретичного аналізу й осмислення.

Естетична культура майбутніх дизайнерів у своєму розвитку передбачає відповідний педагогічний супровід, необхідність якого зумовлена змістом, характером та особливостями формування цього духовно-функціонального утворення. Залежно від стану естетичної підготовки майбутніх фахівців, рівня сформованості в них окремих складових та в цілому естетичної культури визначаються і реалізуються педагогічні дії, зміст і характер яких набуває

відповідної спрямованості. Майбутні дизайнери за таких обставин отримують необхідний досвід освоєння естетичних цінностей, оволодівають відповідними знаннями у сфері естетичної культури, привчаються вибудовувати власну діяльність за законами краси, виразності, цілісності, взаємозв'язку змісту і форми тощо.

Саме тому програма та методика спецкурсу «Естетична культура дизайнера» покликана надати певне теоретичне підґрунтя тим практичним крокам, які необхідно здійснити майбутнім фахівцям з дизайну задля подальшого вдосконалення своєї професійної майстерності на базі розуміння й осмислення вирішальної ролі формування в них естетичної культури, окреслення шляхів для самореалізації та самоусвідомлення широкого спектру можливостей, що постають перед ними у справі перетворення світу за законами краси.

ТЕМА1. ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ТА ОСВІТНЬО-ВИХОВНЕ ЯВИЩЕ

1. Естетична культура особистості як соціально-історичне явище.

Естетична культура особистості є соціально-історичним явищем, у якому знаходить своє відображення розвиток здатності людини сприймати, осмислювати і творити прекрасне в дійсності та мистецтві. На думку вчених в галузі філософії естетики (А. Азархін [1], П. Анохін [6], В. Асмус [11], М. Афанасьєв [11], В. Бичков [19], Ю. Борєв [22], Є. Борзова [23], О. Воеводін [33], Д. Джола [46], А. Зись [59], Е. Ільєнков [67], Л. Левчук [51; 68], В. Кудін [78], М. Овсанніков [91], Л. Печко [98; 99] та ін.) у різні періоди суспільного розвитку людина набувала певного досвіду естетичного ставлення до навколишньої дійсності, сприймання проявів прекрасного, гармонійного, виразного, цілісного в житті та мистецтві.

До особливостей розвитку естетичної культури особистості як соціально-історичного явища слід віднести розвиток естетичної культури особистості у стародавні часи, античний період, в епоху Середньовіччя, епоху Відродження, Класицизму, Просвітництва, а також розвиток естетичної культури особистості в контексті німецької класичної естетики та на сучасному етапі становлення українського суспільства.

У стародавні часи людина прагнула певним чином реагувати на такі прояви дійсності, як гармонія, міра, хаос та ін. З'являються перші спроби пояснити та художньо відобразити ці явища, пояснити їх роль і значення в житті людини. Уже в античний період філософи прагнуть віднайти об'єктивну основу естетичного, гармонійного, посилаючись при цьому на наявність і боротьбу протилежностей. У працях Геракліта, Демокрита та ін. естетична культура особистості осмислюється як важлива умова пізнання об'єктивних проявів прекрасного, гармонійного в дійсності та мистецтві. прекрасне виявляється в симетрії, мірі, гармонії складових, у кількісних та якісних відношеннях.

Важливим проявом естетичної культури особистості в античний період вважали її зв'язок із практикою (діяльність, поведінка, морально-особистісні відношення). Відомі філософи (Сократ, Платон, Аристотель [49; 51; 66; 67] та ін.) підкреслювали її ціннісну спрямованість, що впливає на діяльність, робить її доцільною, дає змогу оцінювати практичні дії людини, визначати їх відповідність певній меті, має тісний зв'язок із суспільною практикою та покликана відповідати її потребам, орієнтаціям і вимогам.

Філософами античності (Аристотель [66] та ін.) наголошено, що естетична культура художника може впливати позитивно чи негативно на вибір змісту мистецького твору, його ціннісну спрямованість, а прекрасне в житті і мистецтві має визначатися як упорядкованість, розміреність, гармонійність, цілісність тощо. При цьому підкреслюється, що естетична культура особистості покликана сприяти сприйманню симетрії, розміреності, пропорційності, а також забезпечувати катарсис, пов'язаний із отриманням насолоди від сприймання прекрасного в дійсності та мистецтві.

В епоху Середньовіччя розвиток естетичної культури особистості був тісно пов'язаний із домінуванням релігійної свідомості та реалізацією потреби в закріпленні суспільних норм. Естетична культура особистості в цей період тяжіє до канонізації, утвердження догматичних положень теології, протиставлення проявам земного і небесного, тілесного і духовного, емоційного і раціонального. Філософи Середньовіччя (Августин [66] та ін.) пропонують відійти від чуттєвого світу, естетичного сприймання дійсності й опанувати естетичні поняття, виходячи з їх божественної сутності. Наголошується, що світ прекрасний тому, що його створив бог. Уперше наголошується на важливій ролі суб'єктивного сприйняття гармонії. Це дає змогу сприймати і розуміти гармонію не тільки як співвідношення частин і цілого, але й як відношення гармонійного предмета до суб'єкта сприймання. При цьому увага акцентується на почуттях насолоди від сприймання естетичного об'єкта, краси його форми.

Епоха Відродження мала важливе значення для розвитку естетичної думки та осмислення проблеми формування естетичної культури особистості. У цей період питання естетичної культури особистості набуває особливої гостроти й актуальності. Це пов'язано з посиленням суспільної уваги до таких проявів людської особистості як самоцінність та самодіяльність. Людина проголошується творцем свого особистого образу, а естетична культура особистості наповнюється оптимістичними ідеями, духовними мотивами, цінностями, героїчним пафосом, посиленням уваги до прекрасного і піднесеного. Зі свого боку прекрасне (М. Кузанський, М. Фічіно [66; 67] та ін.) стверджується як важливий прояв гармонійної побудови навколишньої дійсності і людини.

В епоху Класицизму розвиток естетичної культури особистості набуває переважно раціонального характеру, наближуючись до філософських способів пояснення і розкриття сутності і значення естетичної культури людини. Раціоналізм стає домінуючою основою естетичної практики (Н. Пуссен [66; 67] та ін.), посилюється увага суспільства до людини, яка в силу свого духовного та естетичного досвіду є спроможною привносити в навколишню дійсність важливі елементи естетичного. У результаті такого ставлення до естетичної культури

людини природна краса відходить на задній план, віддаючи перевагу духовній красі, творам мистецтва, спроможним передавати тонке розуміння і відчуття прекрасного. Отже, джерелом краси є не сама природа, а духовні цінності, що впорядковують матерію і протистоять їй.

В епоху *Просвітництва* відбуваються пошуки моделі гармонійного суспільства, позбавленого недоліків середньовіччя, містичного та релігійного світогляду, псевдонаукових та антигуманних проявів минулого. При цьому увага акцентується на формуванні громадянина, його політичної, моральної та естетичної свідомості. Відомі філософи цього періоду (Вольтер, Г. Лессінг, Ж.-Ж. Руссо, Д. Юм, Ф. Бекон, Т. Гоббс, Г. Хом, Д. Локк, Д. Дідро [49; 50; 51; 66; 67] та ін.) прагнуть осмислити такі естетичні поняття як-от: прекрасне, піднесене, гармонія, грація, смак. Вони пов'язують прояви естетичної культури особистості з її розумовими здібностями та чуттєвими переживаннями, наголошують на необхідності набуття людиною чуттєвого і розумового досвіду, вбачають у цьому дієвий засіб морального й естетичного виховання, установлення гармонійних суспільних відносин та подолання протиріч між суспільними та особистісними інтересами, ціннісними орієнтаціями, смаками тощо. Центральною проблемою цього історичного періоду стає проблема естетичного смаку (Д. Юм, Вольтер, Г. Лессінг, Ж.-Ж. Руссо [49; 50; 51; 66] та ін.). Філософи наголошували на необхідності виховання витонченого естетичного смаку на прикладі естетичного епіційства вишуканих знавців у галузі художньої та естетичної культури.

Епоха *Просвітництва* суттєво змінює та доповнює ставлення до естетичної культури особистості, що виявилось у відмові від непорушних правил нормативної естетики минулого, формуванні нових естетичних ідей та потенцій.

Німецька класична естетика (І. Кант, І. Фіхте, І. Шеллінг, Гегель, Л. Фейєрбах [50; 51; 66; 67] та ін.) розглядала естетичну культуру особистості як складову системи філософського світопізнання, учені спиралися на естетичні знання при розробці діалектики як універсального методу мислення та вивченні проблем естетики. Категорію естетичного німецькі філософи осмислювали в поєднанні теоретичного і практичного розуму, поглиблювали знання про природу художньої творчості, застосовували діалектичний підхід до поняття смаку, визначали протиріччя між особистісним естетичним смаком і загальним його характером, наголошували на можливостях розширення пізнавальної здатності людини, шукали гармонійний стан рівноваги почуття й обов'язку, свободи і необхідності, краси і моральності.

Розвиток естетичної культури особистості як соціально-історичного явища продовжується у *XIX – XXI столітті*. У цей період у західній філософії та естетиці відбувається критичний перегляд принципів, поглядів, традицій, визначених раніше. При цьому актуалізується проблема раціонального, нераціонального та ірраціонального, що знаходить своє відображення в системі становлення естетичної культури особистості в різних напрямках її вивчення: неотомізм (Ю. Бохемський, Г. Веттер, Ж. Марітен, Е. Жільсон [66; 67] та ін.), неокантіанство (О. Лібман, Г. Коген, Г. Ріккерт [49; 66; 67] та ін.), неогегельянство (Б. Кроче, Р. Кронер, Ж. Вальт [49; 66; 67] та ін.). Учені прагнуть осмислити проблему раціонального та ірраціонального у сфері естетичної культури особистості,

акцентують увагу на таких чинниках впливу на естетичне ставлення як-от: воля, почуття, інтуїція, невідоме тощо.

Прагнення дослідити проблемні аспекти естетичної свідомості людини знаходить своє відображення в наукових розвідках представників екзистенціалізму (С. К'єркегор, М. Хайдеггер, К. Ясперс, А. Камю [49; 50; 51] та ін.), персоналізму (Б. Бону, Е. Брайтмен [49; 50; 67] та ін.), філософської антропології (В. Дільтей, А. Шпенгерауер, Ф. Ніцше [49; 50; 67] та ін.). Предметом пошуків учених та їх роздумів визначається людина та її естетичне ставлення до навколишньої дійсності в умовах відчуження, соціальних криз і граничних ситуацій.

Особливе значення в осмисленні естетичної культури особистості як соціально-історичного явища має *досвід становлення і розвитку українського суспільства*. Учені виділяють декілька історичних періодів (християнський, бароковий, романтичний), які засвідчують про ставлення українського суспільства до проявів прекрасного, піднесеного, гармонійного, цілісного, виразного в природі, побуті, праці, художній творчості. Заслужовують на увагу філософсько-естетичні пошуки в Україні періоду Київської Русі, світоглядні ідеї митрополита Іларіона, діяльність І. Винченського, творчість Г. Смотрицького [68; 69] та ін.

В Україні набуває суттєвої актуальності проблема естетичного відношення людини до бога, природи, людського духу, простору і часу, місця її у світі навколишньої краси. У цьому контексті повчальними стають морально-естетичні роздуми Г. Сковороди про щастя, добро і красу. Подальшому осмисленню природи естетичної культури особистості сприяли пошуки таких відомих українських учених, філософів, діячів культури, як-от: М. Драгоманов, Л. Українка, М. Коцюбинський, М. Грушевський, В. Винниченко [68; 69] та ін.

2. Естетична культура особистості як культурологічне явище.

Естетична культура особистості є важливим чинником функціонування духовних цінностей, розвитку мистецтва, художньої творчості, дизайну, діяльності за законами краси. Маючи безпосередній зв'язок із художньо-творчим процесом, естетична культура особистості створює необхідні умови для акумулювання художньо-естетичних ідей, концепцій, програм, збагачує естетичний досвід та світогляд митців, впливає на систему естетичних понять і уявлень, необхідних для плідної взаємодії людини зі світом прекрасного в мистецтві, художній та дизайнерській творчості.

Як зазначають учені (І. Андрощук [4], Т. Андрущенко [5], В. Бутенко [26; 27], Л. Виготський [29; 30], З. Гіптерс [38], А. Канарський [71], О. Колеснікова [50] та ін.), естетична культура особистості є функціонально важливою на всіх етапах духовно-практичної взаємодії зі світом мистецтва, художньо-творчої діяльності, але особливого значення вона набуває на етапі створення художніх творів. Від естетичної активності письменників, художників, музикантів, архітекторів, кінорежисерів, дизайнерів та інших діячів художньої культури залежить естетична спрямованість їх творів, змістовність духовних цінностей, які акумулюються в мистецтві, характері передачі естетичних почуттів, переживань

тощо. Усе це не з'являється спонтанно, а плететься під впливом естетичної культури митців.

Як засвідчують учені в галузі естетики, мистецтвознавства, культурології, теорії, історії, методики окремих видів мистецтва, етнології, дизайну (Є. Антонович [7], Р. Арнхейм [9], В. Аронов [10], Д. Богоязленський [20], Є. Борзова [23], О. Воеводін [33], І. Волкотруб [34], Д. Кучерюк [80], Л. Левчук [51], В. Лозовий [50], Шевнюк [124] та ін.), естетична культура особистості є важливою в розвитку як мистецтва в цілому, так і окремих його видів. У ній актуалізуються, закріплюються та функціонують естетичні почуття, думки, погляди, ідеали, цінності і світоглядні орієнтації, які є основою створення художніх образів, визначення змісту і ціннісного спрямування творів, розгортання ексклюзивної програми того, що хотів передати автор тим, хто буде сприймати результати його художньої творчості.

Естетична культура здійснює свій вплив на розвиток художньої культури, музичного мистецтва, образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва, театрального, кіномистецтва та фотомистецтва, на розвиток естрадно-циркового мистецтва, архітектури, хореографічного мистецтва, дизайну.

Естетична культура особистості є невід'ємною складовою художньо-творчого процесу. Художники, письменники, композитори та інші митці спираються у процесі творчості на власні естетичні почуття, знання та досвід, використовують набуті раніше способи естетичного сприймання, оцінювання та інтерпретації художньо-естетичних явищ, прагнуть узагальнювати та системно залучати асоціативний та інформаційно-естетичний тезаурус. За таких обставин естетична культура особистості починає функціонувати як особистісний творчий здобуток, який відкриває відповідний простір для прийняття глибоких художньо-естетичних рішень, створення художньо-образних композицій, проєктування перспективного діалогу з шанувальниками світу прекрасного і мистецтва.

Естетична культура особистості, як культурологічне явище, спроможна впливати на розвиток різних видів мистецтва. Незалежно від виду та жанру мистецтва естетична культура митця виконує важливу генеруючу й акумулюючу роль, спрямовує творчі зусилля та дії діячів культури і мистецтва на розкриття тих аспектів життя людей, які їх хвилюють, викликають інтерес, засвідчують про духовні орієнтації та потреби. За таких обставин естетична культура особистості виконує важливу ціннісно-орієнтаційну функцію, допомагає визначити мистецький твір на рівень актуалізованих у суспільстві питань, пропонує оптимальний рівень і характер їх сприйняття, осмислення та практичного вирішення.

3. Естетична культура особистості як освітньо-виховне явище.

Естетична культура особистості є також й освітньо-виховним явищем, яке відіграє важливу роль у формуванні людини, розвитку її якостей, можливостей, здібностей тощо. Учені А. Азархін [1], Т. Альохіна [2], І. Андрощук [4], Є. Антонович [61], Г. Апресян [8], О. Бабічев [14], В. Бутенко [25; 26], Л. Вишнякова [32], З. Гіптерс [38], І. Зязюн [63; 64], А. Комарова [72; 73],

О. Лармін [58, 131], В. Мазола [130], С. Мельничук [87], Н. Мирнопольська [88], Б. Неменський [849], М. Овсєнников [57, 91], О. Рудницька [104], О. Семанко [108], О. Софійченко [109], В. Титаренко [115], П. Халабузар [55], Г. Шевченко [125], Б. Шльохс [127], А. Щорбо [129] та ін. підходять до визначення естетичної культури особистості як одного з позитивних чинників впливу на свідомість та поведінку людини, розгортання й активного використання на практиці творчого потенціалу.

Освітньо-виховний вплив естетичної культури здійснюється на фізичний, психологічний, соціальний, духовний і творчий розвиток особистості.

Вплив естетичної культури на фізичний розвиток особистості. Естетична культура особистості виконує роль важливого освітньо-виховного чинника, спроможного забезпечувати внутрішні процеси, пов'язані зі сприйманням, оцінюванню, осмисленням того, яким має бути фізичний стан, яким критеріям і показникам естетичного змісту має відповідати фізичний розвиток тощо. Цінності естетичної культури дають поштовх для гармонізації фізичних сил і можливостей особистості, створюють важливі передумови того, коли людина орієнтується у своєму фізичному розвитку на досягнення естетичного ідеалу.

Вплив естетичної культури на психологічний розвиток особистості виражається здатністю людини ефективно використовувати власні психологічні сили і можливості, правильно розпоряджатися тими можливостями, якими її надіарила природа. Психологічний та естетичний розвиток особистості покликані тісно взаємодіяти, створюючи необхідні умови для повноцінного й ефективного розвитку й використання потенційних психологічних сил і якостей особистості. Учені в галузі загальної, вікової, педагогічної, мистецької психології (Б. Ананьєв [3], І. Бех [17], Д. Богоявленська [20], Л. Віготський [29; 30], Д. Говорун [39], С. Гельдентрихт [40] та ін.) наголошують, що психічний розвиток людини має важливе життєве значення, а такі прояви психічних сил і можливостей людини як: оп. почуття, мислення, увага, пам'ять, уява, сприймання та ін. потребують постійної уваги, підтримки і розвитку. Крім зовнішніх чинників впливу на цінності важливого значення набувають фактори внутрішні, пов'язані з використанням інтуїтивних поглядів, знань, досвіду в галузі естетичної культури особистості. Естетизація психологічних дій, досягнення відповідної виразності у сфері позитивного розвитку особистості стають можливими за умови активного залучення освітньо-виховних можливостей естетичної культури особистості.

Вплив естетичної культури на соціальний розвиток особистості. Перебуваючи в соціумі людина покликана дотримуватися певних норм і правил поведінки, підтримувати і розвивати національні, родові та сімейні традиції, наслідувати і примножувати цінності, у яких знайшли своє вираження ціннісні орієнтації попередніх поколінь тощо. Сприймати, глибоко розуміти соціальні процеси, правильно оцінювати їх зміст і значення стає можливим під впливом естетичної культури особистості, яка акумулює в собі відповідні почуття, знання, поняття, уявлення, ідеали тощо. Естетична культура є внутрішнім чинником впливу на соціальний розвиток особистості. Його роль полягає в тому, що він спонукає до глибокого емоційного сприйняття соціальних цінностей і процесів, дає поштовх до осмислення на культурологічних засадах способів і форм

соціально відповідальної поведінки, стимулює і спрямовує зусилля особистості на ефективне вирішення соціальних проблем за законами краси, гармонії, цілісності тощо.

Вплив естетичної культури на духовний розвиток особистості. Естетичне і духовне в системі розвитку людини покликані взаємодоповнювати, збагачувати, утворюючи тим самим необхідну основу поглибленого входження у світ естетичних, моральних, правових, наукових, мистецьких, теологічних, політичних, ідеологічних цінностей. Естетична культура особистості є досить впливовим чинником духовного розвитку людини, яка інтегрує в собі важливі духовні цінності, створює необхідні умови для послідовного збагачення знань, понять і уявлень у галузі моральних, правових, політичних та ін. відносин. Завдяки естетичній культурі особистість має можливість емоційно сприймати духовні явища і процеси, осмислювати їх зміст і значення, виходячи з розуміння взаємозв'язку змісту і форми, зовнішнього і внутрішнього, соціального та індивідуального.

Звернення особистості до естетичних категорій та відповідного досвіду дає змогу вибудовувати системне мислення, цілісне бачення подій і явищ, давати розгорнутий аналіз і творчу інтерпретацію певним проявам духовного життя суспільства й окремої людини. Естетична культура особистості функціонує як внутрішній регулятор поведінки, стимулює, підтримує прийняття правильних висновків щодо духовного формування та визначення в якості пріоритетних цінностей у житті людини.

Вплив естетичної культури на творчий розвиток особистості. Наголошуючи на важливості естетичної культури в системі становлення та збагачення творчих сил і можливостей людини, учені, тим самим, засвідчують наявність суттєвих резервів освітньо-виховного характеру. У працях дослідників (Т. Андрущенко [5], С. Антонович [60; 61], Л. Дорфман [47], С. Мельничук [87], Я. Пономарьов [100], В. Радул [102] та ін.) зазначено, що естетична культура особистості відкриває широкий простір для її творчої самореалізації, впливу активного співпереживання, осмислення художньо-естетичних рішень, проектування естетичного ставлення до проявів прекрасного в навколишній дійсності та мистецтві.

Своєрідність впливу естетичної культури на творчий розвиток особистості полягає в тому, що в ньому актуалізуються творчі ідеї, визначаються творчі погляди, узагальнюються творчі наміри і втілюються творчі програми, пов'язані з пізнанням, осмисленням, систематизацією та інтерпретацією цінностей художньої практики, надання їм системного та концептуального змісту. Естетична культура особистості за таких обставин виконує важливу функцію стимулювання, спілкування, пізнання і творення індивідуального, самобутнього й оригінального ставлення до світу краси, світу художньої, мистецької, дизайнерської творчості.

ТЕМА 2. СУТНІСТЬ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА

Звернення до проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів зумовлене тим, що її успішне вирішення може мати позитивні наслідки для соціальної, економічної, культуротворчої та освітньо-виховної сфери

діяльності суспільства. Адже в естетичній культурі проявляються важливі для професійної діяльності дизайнера риси та якості особистості, які спонукають до освоєння навколишньої дійсності за законами краси, гармонії виразності тощо. Як зазначають учені (С. Антонович [61], А. Барташевич [16], В. Бутенко [27; 28], І. Волкотруб [34], В. Даниленко [44], Л. Дубовик [48], О. Жорнова [62], С. Лісова [82], В. Титаренко [115], Б. Шляхов [127] та ін.), від сформованості естетичної культури дизайнера залежить його здатність сприймати естетичне в предметах і явищах, оцінювати та осмислювати їх у єдності змісту і форми, висувати і творчо втілювати на практиці естетичні, художньо-конструкторські ідеї, спрямовані на те, щоб зробити навколишнє середовище, предмети, процеси, явища красивими, гармонійними та досконалими.

Сучасна практика віддає перевагу дизайнерам, які здатні сприймати й освоювати предмети і явища дійсності з урахуванням їх естетичного змісту, емоційної виразності, спроможності викликати позитивні враження. Для фахівців з дизайну ці вимоги набувають принципового значення і тому спонукають до активного освоєння естетичних знань, набуття необхідного естетичного досвіду, розвитку вмień і навичок щодо естетизації предметів й об'єктів професійної діяльності. Естетична культура за таких обставин стає базовим поняттям у системі професійної підготовки майбутніх дизайнерів. Вона покликана спонукати їх до естетичного ставлення, гармонійного світосприймання навколишньої дійсності, природи, суспільних відносин тощо.

Учені засвідчили, що естетична культура є невід'ємною складовою духовного розвитку суспільства. Це важливий пласт художньої культури, міра естетичного засвоєння цінностей естетичної діяльності, умова розвитку мистецтва, сукупність матеріального, духовного і художнього життя суспільства, пов'язаного зі створенням естетичних цінностей. Дослідникам вдалося обґрунтувати на теоретичному рівні діалектичний зв'язок естетичної культури з духовним розвитком суспільства, наголосити на важливості цього явища в системі освіти і виховання.

Визначаючи естетичну культуру як суспільне та культурологічне явище, вчені зосереджують свої погляди на необхідності наближення його до суспільних вимог, потреб розвитку художньої практики та окремих видів мистецтва. Отже, естетичну культуру прагнуть визначити як невід'ємну складову соціокультурної системи, виділивши при цьому її окремі особливості змісту та функціонування.

Водночас, у науковій літературі ще залишається без належної відповіді питання щодо сутності естетичної культури дизайнера. Адже відомо, що естетична культура дизайнера є важливим проявом особистості, яка прагне вирішувати художньо-конструкторські завдання, приймати відповідні рішення щодо естетичної організації певного середовища, втілювати естетичне бачення предметів і явищ в умовах існуючої практики. Це вимагає розгляду естетичної культури не лише в контексті її зв'язку з духовним життям суспільства і розвитку художньої творчості. Важливим виявляється параметр естетичної культури, який свідчить про її розвиток як духовного утворення особистості.

У сфері дизайнерської праці питання естетичної культури набули певного висвітлення. Можна виділити декілька поглядів учених щодо сутності естетичної культури дизайнера, а саме:

1. Естетична культура дизайнера є важливою складовою його загальноосвітньої та культурної підготовки, засвідчує його інформованість у питаннях естетики, компетентність у галузі теорії та історії культури.
2. Естетична культура дизайнера є показником його естетичного ставлення до навколишньої дійсності, що засвідчує його готовність до активного освоєння проявів естетичного в навколишній дійсності та мистецтві.
3. Естетична культура дизайнера є проявом його професійної майстерності, пов'язаної з умінням приймати важливі рішення щодо естетизації навколишнього середовища та втілювати їх в умовах практики.

Наведені вище наукові погляди щодо сутності естетичної культури дизайнера засвідчують, що вчені акцентують увагу переважно на зовнішніх аспектах цього явища, визначаючи його сутність як складову загальнокультурної підготовки, як показник естетичного ставлення до дійсності та мистецтва, як прояв професійної майстерності, пов'язаної з осмисленням та втіленням естетичних проєктів. При цьому естетична культура дизайнера ще не аналізується з урахуванням процесів, які характеризують її цілісний характер, спроможність інтегрувати в собі певні цінності, визначати та використовувати в процесі професійної діяльності окремі способи естетичного освоєння дійсності.

Необхідність такого підходу до визначення сутності естетичної культури дизайнера зумовлена тим, що це є складним за своїм змістом, структурою, способами функціонування і розвитку явищем. Його не можна аналізувати з урахуванням лише окремих проявів чи аспектів розвитку. У цьому випадку найбільш оптимальним слід вважати системний підхід, який дає змогу багатоаспектно враховувати сутнісні прояви естетичної культури фахівців з дизайну.

Отже, естетична культура дизайнера – це духовно-функціональне утворення особистості, яке забезпечує естетичне ставлення до дійсності та її освоєння за законами краси в процесі професійної діяльності.

Характеризуючи особливості естетичної культури дизайнера важливо зазначити таке:

1. Естетична культура дизайнера є важливим духовним утворенням особистості, яке акумулює в собі досвід пізнання естетичних цінностей, усвідомлення їх ролі і значення в життєдіяльності людей, бачення перспектив і необхідності освоєння дійсності за законами краси.
2. Естетична культура дизайнера є духовним утворенням, яке покликане бути функціонально активним, спроможним до встановлення плідного діалогу з проявами естетичного, їх сприймання, осмислення та втілення на практиці.
3. Естетична культура дизайнера є основою його естетичного ставлення до предметів і явищ дійсності, що дає змогу на концептуальному рівні

вбудовувати власну стратегію і тактику взаємодії з естетичними цінностями.

4. Естетична культура дизайнера є критерієм його професійності, умінням використовувати необхідні засоби, форми, матеріали для досягнення творчої мети і реалізації дизайнерського проєкту.
5. Естетична культура дизайнера є духовно-функціональним утворенням особистості, яке перебуває у стані динамічного розвитку, основою якого є механізм самоорганізації, побудований на взаємозв'язку найважливіших його складових.

Теоретичний аналіз зазначеного питання дає змогу констатувати, що естетична культура дизайнера належить до складних системних духовних утворень особистості, спирається у своєму розвитку на суспільний досвід естетичного освоєння дійсності і, водночас, виявляє зворотну реакцію, пов'язану з функціональним забезпеченням потреб професійної діяльності та створенням умов для постійного самовдосконалення.

ТЕМА 3. СТРУКТУРА ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА

Естетична культура дизайнера має певну структуру, характеризується логікою прийняття рішень, є внутрішньо організованою та має системний характер реагування на естетичні цінності.

Проаналізовані нами погляди вчених щодо структури естетичної свідомості особистості, дають змогу зазначити, що це питання не знаходить однозначної і вичерпної відповіді. На думку вчених, які досліджували природу та структуру естетичної культури особистості (І. Андрощук [4], Т. Андрющенко [5], Г. Аפרесян [8], М. Афасіжев [12], Ю. Борсв [22], В. Бутенко [26], Н. Вітковська [31], А. Канарський [71], А. Комарова [73], Н. Крилова [77], С. Лісова [82], Л. Печко [98], О. Рудницька [104], О. Софіщенко [109], У. Суна [110; 111], О. Щолокова [128] та ін.), у цьому духовному утворенні визначаються різні складові. До них віднесено такі структурні складові як-от: естетична свідомість, естетична діяльність, естетичні об'єкти і явища, естетична поведінка, естетичне виховання, людська чуттєвість, оцінний компонент та ін. Зазначені думки науковців заслуговують на увагу і водночас вимагають певного уточнення. Адже йдеться про естетичну культуру особистості як носія і виразника певних цінностей, який має спиратися й активно використовувати в процесі життєдіяльності такі складові естетичної культури, які є функціонально визначеними.

1. Естетична свідомість.

Естетична свідомість є складовою естетичної культури дизайнера, яка виконує важливу роль у розвитку і функціонуванні цього духовного утворення. Вона покликана інтегрувати, закріплювати, систематизувати естетичний досвід, отриманий особистістю протягом її життя, праці, навчання, дозвілля тощо. Саме естетична свідомість особистості є однією з перших складових естетичної культури, яка є зв'язуючою ланкою з цінностями, які акумульовані в культурі суспільства чи окремих соціальних груп.

Естетична свідомість (В. Нестеренко) є особливою формою відображення дійсності. Вона пов'язана з естетичною діяльністю, продовжує її, закріплює в ідеальній формі все, що суттєве для людини. Естетична свідомість фіксує способи здійснення естетичної діяльності, закріплює їх у вигляді естетичних смаків, художніх асоціацій, естетичних поглядів та теорій. Окрім того, естетична свідомість здійснює зв'язок естетичної діяльності з усією системою суспільного життя людей. Вона задає загальний хід естетичної діяльності, визначаючи її межі, спрямованість, інтенсивність. У межах естетичної свідомості відбувається осмислення результатів естетичної діяльності та їх відповідності суспільній та індивідуальній меті.

На думку вченого, характеру цілісної системи естетична свідомість набуває через завершення її в зрілій естетичній теорії. Будучи відносно завершеною системою естетичних потреб, смаків, образних моделей і теорій, естетична свідомість за своїм змістом виходить за межі усвідомлення наявної естетичної діяльності. Вона містить, окрім традиційних естетичних уявлень, також уявлення про можливу естетичну діяльність.

У науковій літературі визначено декілька аспектів, характерних для розвитку естетичної свідомості особистості. Це об'єктивна зумовленість естетичної свідомості, її спроможність відображати об'єктивну дійсність; відносна самостійність естетичної свідомості, яка виявляється у внутрішній активності, організованості та поеталний характер її розвитку; соціально-практична спрямованість естетичної свідомості, пов'язана з реальним утіленням у практику людей, у їх спосіб життя. Зазначені аспекти естетичної свідомості не існують самі по собі. Вони активно взаємодіють, зумовлюючи один одного, створюючи тим самим динамічну цілісність.

Серед учених триває дискусія щодо структурованості естетичної свідомості. Так, на думку В. Корнієнка, основними і найбільш сталими компонентами естетичної свідомості суспільства є: естетичні почуття, що представляють специфічне переживання людиною її ставлення до дійсності; естетичні оцінки як специфічні судження про природу і суспільство, продукти людської праці, твори мистецтва; естетичні смаки як здатність до естетичної оцінки; естетичний ідеал як уявлення про естетичну досконалість життя і досконалу людину; естетичні погляди як сукупність ідей, думок, суджень про естетичне в дійсності та мистецтві; естетичні теорії як система понять про сутність естетичного, головних принципів його пізнання в дійсності та мистецтві, про природу і суспільну роль естетичної і художньої діяльності людей.

Естетична свідомість дизайнера є функціонально важливою складовою його естетичної культури, що дає змогу акумулювати, закріплювати, систематизувати, зберігати набутий естетичний досвід. Цьому покликані сприяти такі прояви естетичної свідомості дизайнера як-от: *естетичні почуття; естетичні знання та естетичний світогляд.*

2. Естетична активність.

Естетична активність є складовою естетичної культури дизайнера і її роль полягає в тому, щоб реалізувати плідний зв'язок естетичної культури з явищами.

предметами, процесами дійсності та мистецтва. З цією метою особистість виявляє естетичну активність, яка пов'язана з діями спонукального, пізнавального, оцінного та творчого характеру.

Дизайнер у процесі своєї художньо-конструкторської діяльності виявляє естетичну активність, що дає йому змогу проектувати можливі зв'язки з естетичними цінностями, моделювати процес їх освоєння, передбачати перспективні кроки творчого змісту, пов'язані зі створенням дизайнерської продукції, реалізацію творчих задумів і рішень. Естетична активність є об'єктивно важливою для праці дизайнера, тісно пов'язана з його естетичною, культуротворчою, художньо-конструкторською діяльністю.

У науковій літературі є спроби визначити характерні особливості та можливості естетичної активності особистості. Її вплив на найважливіші види діяльності, зокрема, естетичної діяльності, пов'язаної з освоєнням дійсності за законами краси. На думку вчених (В. Нестеренко) розвиток естетичної діяльності є послідовною зміною її різних історичних типів, кожен з яких відповідає певній культурно-історичній епосі. Специфічність кожного історичного типу естетичної діяльності виявляється в особливій спрямованості діяльності, конкретних межах поля її застосування, обсязі вихідного культурного матеріалу, естетично задоволених потреб суспільного розвитку, характерних для нього засобів поєднання окремих видів художньої, художньо-ремісничої активності, що створюють даний тип естетичної діяльності.

Естетична активність дизайнера свідчить про зусилля, які він виявляє щодо естетичних цінностей. Адже естетичні цінності в дійсності та мистецтві не з'являються самі по собі. Для їх розкриття, сприймання, освоєння потрібні дії, до яких має бути готовий дизайнер. Саме тому його естетична активність передбачає такі способи зв'язку з естетичними цінностями як-от: *спонукування до естетичних цінностей, освоєння естетичних цінностей та творення естетичних цінностей.*

3. Естетична самоорганізація.

Естетична самоорганізація виконує важливу роль у розвитку, збагаченні та функціонуванні естетичної культури, створює необхідні передумови для підвищення рівня сформованості цього духовного утворення дизайнера.

Важливо зазначити, що в сучасній науковій літературі наголошується на необхідності розвитку складних функціональних систем, здатних знаходити у своєму розвитку як зовнішні, так і внутрішні чинники, що спроможні привнести відтворений зміст, розширювати спектр зв'язків, зміцнювати саморегуляторні процеси. З цією метою пропонуються кроки, пов'язані з використанням методології синергетики, спрямованої на активне забезпечення самоорганізації системних утворень. В. Кремень зазначає, що «поширення синергетичних ідей у сучасних умовах є потужним чинником, що забезпечує стираання границь між природничими і гуманітарними науками та стимулює побудову єдиної універсальної еволюційної куртини світу. Поширення ідей синергетики, синергетичного підходу стає засобом гуманітаризації освіти, свосередним

668035

методологічним інструментом під час дослідження педагогічних процесів, механізмів інновацій та творчості» [76, с. 14].

Естетична культура дизайнера належить до складних самоорганізуючих систем, покликаних активно використовувати існуючі зовнішні зв'язки і, водночас, реалізовувати наявний внутрішній потенціал, який забезпечує поетапне підвищення рівня сформованості та активності цього духовно-функціонального утворення особистості. У сучасній теорії і практиці ще недостатньо обґрунтованими залишаються питання щодо внутрішнього механізму впливу на естетичну культуру дизайнера. Учені переважно апелюють до зовнішніх чинників впливу, мотивуючи це тим, що через зовнішні соціальні та матеріальні стимули дизайнер може певним чином реагувати на потреби суспільства, спрямовувати свої зусилля у визначеному зовні руслі культуротворчого та художньо-конструкторського процесів. Водночас, недооцінка ролі внутрішніх чинників впливу призводить до втрати самостійності прийняття креативних рішень, суттєвого зменшення інтересу до творчої дизайнерської діяльності, згортання духовно-функціонального потенціалу естетичної культури.

Самоорганізація як складова естетичної культури дизайнера має значні резерви впливу на вказаний процес. Вони пов'язані з діями емоційного, інтелектуального та процесуального характеру. Для послідовного розвитку та зміцнення механізму самоорганізації естетичної культури дизайнера важливими є такі дії, як-от: *естетичне самовідчуття, естетична самооцінка та естетична саморегуляція.*

ТЕМА 4. ФУНКЦІЇ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА

Естетична культура дизайнера є духовно-функціональним утворенням, яке покликане вирішувати складні завдання, пов'язані як із процесами внутрішнього змісту, так і процесами, які мають соціальний та професійний зміст. Маючи розвинені можливості функціонування, естетична культура дизайнера засвідчує свою спроможність збагачувати естетичний досвід суспільства й особистості, забезпечувати високий рівень естетичного освоєння предметів і явищ дійсності, спонукати особистість до послідовного саморозвитку, підвищення рівня естетичної самосвідомості й активності.

1. Соціально-ціннісна функція естетичної культури дизайнера.

Естетична культура дизайнера є соціально зорієнтованим явищем, яке забезпечує зростаючі інтереси та потреби суспільства в естетизації найважливіших проявів соціального, духовного, культурного життя людей, освоєнні навколишньої дійсності за законами краси, гармонії, виразності, цілісності тощо. Естетична культура дизайнера має важливе значення для соціальної практики і тому широкий спектр питань, актуалізованих на рівні широкої громадськості, викликає інтерес у суспільстві, пов'язаний з осмисленням її діалектичного зв'язку з сучасною соціальною практикою, системою соціальних цінностей, які потребують активної підтримки в процесі художньо-конструкторської діяльності дизайнерів.

Маючи відповідний запит на зміщення та збагачення естетичної складової суспільного життя, існуюча практика стимулює і підтримує діяльність дизайнерів, які у своїй творчості спираються на цінності естетичної культури, прагнуть приймати відповідальні художньо-конструкторські рішення, пропонують конкретні способи і форми естетизації найважливіших сфер соціального, економічного, культуротворчого змісту та спрямованості.

У сучасних умовах функціонування естетичної культури дизайнерів та її вплив на соціально-ціннісні питання супроводжується певними суперечностями: між суспільними традиціями естетичного освоєння дійсності та можливостями естетичної культури дизайнерів щодо прийняття відповідних художньо-творчих рішень; між суспільним ставленням до цінностей естетичної культури дизайнерів та потребою їх активного освоєння в процесі розвитку різних сфер життя суспільства; між можливостями естетичної культури дизайнерів і завданнями сучасної суспільної практики щодо естетизації об'єктів, предметів і явищ навколишньої дійсності.

Існуючі суперечності, зі свого боку, вимагають відповідного вивчення та практичного вирішення на соціальному рівні. Йдеться про сприйняття й усвідомлення естетичної культури дизайнера як пріоритетного завдання суспільства; осмислення естетичного змісту та характеру дій дизайнерів з урахуванням логіки та системи цінностей, які є характерними для виконання певних дизайнерських програм, творчих завдань тощо; посилення уваги фахівців з дизайну до соціальних цінностей, які потребують відповідної підтримки та актуалізації в широкій аудиторії.

Важливим сьогодні залишається питання щодо гармонізації взаємозв'язку естетичної культури дизайнерів і соціальної практики. Відчутного значення набуває активність учасників вказаних відносин, поєднання їх потенційних можливостей і використання функціонального ресурсу з метою взаємозбагачення та ефективного розвитку. Суть питання полягає в тому, щоб реалізувати соціально-ціннісну функцію естетичної культури дизайнерів в системі потреб та орієнтирів сучасної суспільної практики.

Теоретичний аналіз вказаного параметру дає змогу зазначити, що естетична культура дизайнера є явищем, яке виникає, розвивається та функціонує на соціальному ґрунті, активно взаємодіє з існуючою практикою. При цьому характер відносин естетичної культури дизайнерів і соціальної практики може мати певні різновиди, у межах яких можна спостерігати: вплив соціальної практики на естетичну культуру дизайнерів; вплив естетичної культури дизайнерів на соціальну практику; взаємовплив естетичної культури дизайнерів і соціальної практики. Оптимальним і продуктивним є такий різновид відносин естетичної культури дизайнерів і соціальної практики, коли між ними гармонізується зв'язок, спрямований на адекватне реагування, ефективне використання наявних можливостей, визначення перспективних кроків щодо естетизації навколишньої дійсності.

2. Культуротворча функція естетичної культури дизайнера.

Естетична культура дизайнера має безпосередній вплив на результати його діяльності, пов'язаної зі створенням та реалізацією матеріальних і духовних цінностей. Значення цього впливу полягає в забезпеченні якісно нового продукту, сповненого не лише практичної значущості, але й естетичної завершеності та досконалості. За таких обставин суспільство отримує цінності, які можна віднести до результатів культуротворчої діяльності, основу якої визначає естетична культура дизайнера. Саме естетична культура створює необхідні передумови появи предметів і явищ, об'єктів і продуктів творчості, які спроможні стверджувати ідеї краси, гармонії, виразності, цілісності суспільства і людини в різних сферах: природному, предметному, соціальному та мистецькому середовищах.

Природне середовище відкриває широкі можливості для реалізації культуротворчої функції естетичної культури дизайнера. У результаті відбувається естетизація природних об'єктів, надання їм відповідної естетичної, художньо-конструкторської виразності.

Предметне середовище має також важливе значення для реалізації культуротворчого потенціалу естетичної культури дизайнера. Адже йдеться про надання естетичного змісту і форми продуктам людської діяльності. Це стосується продуктів промислового виробництва, предметів побуту, одягу, житлового оздоблення, оформлення інтер'єру, умов житла, відпочинку, праці і творчості людини.

Соціальне середовище сповнене значних можливостей для реалізації культуротворчої функції естетичної культури дизайнера. Фахівців з дизайну не можуть залишити байдужими процеси і явища, які мають місце в житті суспільства, колективу людей, у системі суспільних, сімейних, родових, міжособистісних відносин, життєдіяльності окремих людей, представників певних професій тощо. Такі питання, як-от: естетика життя, діяльності, поведінки, міжособистісних стосунків, діловий етикет, культура спілкування, оформлення ритуальних, громадянських, культових, конфесійних подій, свят, процесів і процедур, запровадження способів та форм прийняття й реалізації певних рішень на державному, конфесійному, регіональному, службовому, сімейному, міжособистісному рівнях – усе це може бути предметом культуротворчої діяльності дизайнера, який спрямовує потенційні можливості естетичної культури на процес генерування естетичної, художньо-конструкторської, художньо-творчої ідеї, привнесення естетичних цінностей та їх елементів у зміст і характер різних проявів суспільного середовища.

Мистецьке середовище відкриває перед дизайнером широкий простір для реалізації культуротворчої функції естетичної культури. Йдеться про надання процесу мистецької творчості естетичного змісту, вишуканості, цілісності, оригінальності тощо. Спираючись на естетичну культуру як духовно-функціональне утворення, дизайнер виявляє спроможність посилювати, зміцнювати і збагачувати естетичний зміст художньо-творчого процесу, виконавської майстерності акторів, митців, а також розвиває способи взаємодії аудиторії з творами мистецтва, різних видів і жанрів.

Культуротворча функція естетичної культури дизайнера засвідчує її можливості у створенні та використанні матеріальних і духовних цінностей, збагаченні їх естетичного змісту, посиленні ролі художньо-естетичних цінностей у життєдіяльності людей. У результаті культуротворчої активності естетичної культури дизайнерів суспільна практика отримує підтвердження та приклади того, як людина може освоювати дійсність і мистецтво за законами краси, гармонії, цілісності змісту і форми, виразності тощо.

3. Особистісно-регулятивна функція естетичної культури дизайнера.

Виділення та аналіз цієї функції естетичної культури зумовлено тим, що не духовно-функціональне утворення особистості покликане забезпечувати необхідні умови не лише у сфері соціальної та культуротворчої практики, але й у процесі розвитку і збагачення особистості дизайнера, формуванні в нього найважливіших рис і якостей.

Реалізація на практиці особистісно-регулятивної функції естетичної культури дизайнера відбувається на декількох рівнях, кожен із яких має важливе значення і тому заслуговує на увагу, розвиток і послідовне забезпечення в умовах художньо-конструкторської діяльності. До основних рівнів практичної реалізації особистісно-регулятивної функції естетичної культури дизайнера можна віднести такі, як-от: емоційний, інтелектуальний і діяльнісний рівні реалізації особистісно-регулятивної функції естетичної культури дизайнера.

Емоційний рівень реалізації особистісно-регулятивної функції естетичної культури характеризується активним зверненням дизайнера до власних почуттів, емоційного стану, характеру і способів реагування на естетичні подразники. Адже однією зі складових естетичної культури є естетична самоорганізація, яка передбачає використання на практиці такого способу, як самовідчуття. Набуваючи досвіду уважного ставлення до власних почуттів, розвиваючи необхідні способи емоційного контролю, визначаючи характер і необхідність емоційно-чуттєвої активності, дизайнер може активно використовувати механізм емоційної саморегуляції, залучаючи при цьому набутий раніше емоційно-естетичний досвід.

Інтелектуальний рівень реалізації особистісно-регулятивної функції естетичної культури передбачає активне використання дизайнером власних інтелектуальних цінностей, знань, понять, уявлень. Інтелектуальний тезаурус дизайнера є його духовним надбанням, до якого він може звертатися з метою естетичної самооцінки. Для реалізації означеної функції естетичної культури дизайнер може активно використовувати такий спосіб як самооцінка. Це стосується характеру його поведінки, ставлення до окремих предметів і явищ, спроможності визначати стан підготовки, компетентності у сфері художньої культури, мистецтва, дизайну тощо.

Діяльнісний рівень реалізації особистісно-регулятивної функції естетичної культури характеризується залученням до цього процесу механізму саморегуляції. Це передбачає прийняття рішень щодо діяльності, поведінки, участі в певних заходах, акціях, процесах, програмах. На цьому рівні особистісно-регулятивна

функція естетичної культури дає змогу схвалювати або заперечувати доцільність певної діяльності дизайнера, мотивувати прийняття рішення, виходячи з логіки та впливу естетичної культури.

ТЕМА 5. КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНОСТІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА

Критерії та показники сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів не отримали ще належного висвітлення в науковій літературі та не визначені з урахуванням особистісного підходу, що передбачає здійснення відповідного теоретичного аналізу і прийняття рішення щодо доцільності використання в процесі діагностики обґрунтованих на теоретичному рівні критеріїв і показників сформованості духовно-функціонального утворення студентів-дизайнерів.

Позитивно оцінюючи попередні напрацювання вчених, ми мали можливість спиратися на результати їх наукового пошуку і з урахуванням напрацьованого нами теоретичного й експериментального досвіду визначити критерії і показники, які б відповідали сучасному сприйманню та осмисленню вказаного процесу.

1. Ціннісно-орієнтаційний критерій.

Виділення цього критерію зумовлене необхідністю визначення стану розвитку естетичної свідомості майбутніх дизайнерів. В естетичній культурі акумулюються цінності, які особистість мала можливість у своєму житті сприймати, переживати, осмислювати тощо. Не всі сприйняті людиною явища, події, процеси залишаються в пам'яті. Частина з них через глибоке сприйняття та усвідомлення залишається у свідомості як пережитий досвід, яскраві почуття, глибокі думки, враження тощо. Залишаючись у свідомості людини, сприйняті духовні цінності утворюють у своїй сукупності інформаційно-ціннісний фонд особистості, який залучається до подальших зв'язків зі світом прекрасного.

Духовні цінності є основою розвитку естетичної свідомості людини. За своїм змістом вони мають певні відмінності і значення для розвитку естетичної свідомості і в цілому естетичної культури. У науковій літературі духовні цінності поділяються на декілька видів: соціальні, художні та естетичні. До *соціальних цінностей* належать події, явища, процеси, які є в житті суспільства і окремої людини. Це такі цінності, як-от: економічні, моральні, політичні, правові, релігійні, наукові, громадянські, національні та ін. Перелік соціальних цінностей є досить широким і тому охоплює різні за своїм змістом, характером, спрямованістю явища і процеси, які супроводжують розвиток суспільства й окремих його членів.

Різновидом духовних цінностей є *цінності художні*. До них відносять такі цінності, як-от: музичні, літературні, образотворчі, архітектурні, цінності фото і кіномистецтва, театрального, хореографічного мистецтва і т. ін. Для розвитку естетичної свідомості важливе значення має освоєння особистістю художніх цінностей, залучення їх до інформаційно-ціннісного фонду. Художні цінності людини є результатом її сприймання творів мистецтва, глибокого

співпереживання й осмислення їх змісту. У цьому процесі людина набуває досвіду ціннісного ставлення до явищ і подій життя. Але це ставлення визначається, формується не за фактами і подіями, а на основі їх глибокого переживання. Для формування естетичної свідомості художні цінності відкривають більш широкі можливості і тому важливим є їх залучення до процесу освоєння естетичного.

До різновидів духовних цінностей учені відносять *цінності естетичні*. Це такі прояви навколишнього середовища, як-от: прояви прекрасного, піднесеного, трагічного, комічного, гармонійного, виразного, цілісного і т. ін. Для розвитку естетичної свідомості зазначені цінності мають важливе значення.

Сутність естетичних цінностей полягає в тому, що в них знаходиться відображення ставлення людини до навколишньої дійсності й мистецтва, з урахуванням того, як людині вдається діяти за законами краси, як вона розширює, збагачує своє світовідчуття, залучаючи до цього процесу найважливіші грані виразності, цілісності, гармонійності тощо. Для розвитку естетичної свідомості людині є важливим пізнання естетичних цінностей і залучення їх до інформаційно-ціннісного фонду. Це суттєво збагачує процес естетичного сприймання дійсності й мистецтва, допомагає глибокому осмисленню проявів прекрасного в навколишньому середовищі.

Використання ціннісно-орієнтаційного критерію покликане сприяти визначенню ролі та місця різних видів духовних цінностей у розвитку естетичної свідомості майбутніх дизайнерів. До *показників* цього критерію нами віднесено такі, як-от: *орієнтація майбутніх дизайнерів на соціальні цінності, орієнтація майбутніх дизайнерів на художні цінності та орієнтація майбутніх дизайнерів на естетичні цінності*.

2. Організаційно-діяльнісний критерій.

Цей критерій визначає оцінку стану розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів. Оскільки естетична активність особистості є важливою складовою естетичної культури, яка певним чином розвивається, то в дизайнерів естетична активність набуває певних форм вираження і тісно пов'язана з естетичним спілкуванням, пізнанням і творчістю.

Естетична активність майбутніх дизайнерів є важливим чинником розвитку їх естетичної культури, тому виникає необхідність урахування особливостей її впливу в процесі взаємодії особистості з явищами прекрасного в дійсності та мистецтві. У науковій літературі зазначається, що вияв естетичної активності особистості буває різним. Нами визнано такі прояви естетичної активності дизайнерів, як-от: формальний, ситуаційний та цільовий.

Формальний вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів характеризується тим, що вони взаємодіють із проявами прекрасного в дійсності та мистецтві без особистісної ініціативи, під впливом зовнішніх чинників. У цьому випадку естетична активність дизайнерів не відбувається ефективно, обмежується виконанням регламентованих дій, залишається поза системою встановлення плідного діалогу з естетичними проявами навколишнього

середовища. Зовнішні форми вказаного процесу залишаються без належної підтримки внутрішнього стану людини, її почуттів, знань та участі у творчих пошуках.

Естетична активність майбутніх дизайнерів може мати *ситуативний* вияв. Йдеться про розвиток естетичної активності, зумовленої змістовим наповненням певних видів діяльності, зокрема, таких, як комунікативна, пізнавальна, творча. У зазначеному процесі ефективність вияву естетичної активності збільшується. При цьому залучаються емоційні та інтелектуальні можливості майбутніх дизайнерів.

Важливим різновидом вияву естетичної активності майбутніх дизайнерів є *цільовий* вияв. Його особливість полягає в тому, що особистість може системно залучати зовнішні і внутрішні чинники впливу, урахувати формальний і змістовий аспекти своєї діяльності, спрямовувати свою естетичну активність на вирішення актуальних питань самоорганізації естетичної культури. За таких умов розвиток естетичної активності характеризується ефективною, можливістю системного використання власного духовного потенціалу, емоційних, інтелектуальних і творчих сил.

Використання організаційно-діяльнісного критерію сприяє визначенню ролі і значення естетичної активності майбутніх дизайнерів. До *показників* цього критерію віднесено такі, як-от: *формальний вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів, ситуативний вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів та цільовий вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів.*

3. Особистісно-регулятивний критерій.

Виділення й аналіз цього критерію зумовлене необхідністю визначення стану розвитку механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. Процес самоорганізації естетичної культури особистості певним чином детермінований і розвивається на основі дій означеного механізму. У майбутніх дизайнерів механізм самоорганізації естетичної культури пов'язаний з такими способами, як-от: самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізація.

Самоорганізація естетичної культури є важливим чинником її еволюції. Це зумовлює необхідність її цілеспрямованого розвитку. Як зазначають учені (В. Ядов [107] та ін.), самоорганізація означених систем має певні особливості і може здійснюватися різними способами. Нами визначено характерні ознаки самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. До них належать спонтанний, функціональний та системний характер самоорганізації.

Спонтанний характер самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів засвідчує, що вказаний процес спирається переважно на емоційні механізми, можливості особистості щодо самовідчуття. Самоорганізація естетичної культури майбутніх дизайнерів може мати *функціональний характер*. У цьому механізмі домінують інтелектуальні сили і можливості особистості. *Системний характер самоорганізації* естетичної культури майбутніх дизайнерів свідчить, що механізм цього духовно-функціонального утворення пов'язаний із досягненням визначеної мети і тому охоплює емоційні, інтелектуальні та творчі сили і можливості особистості.

Використання в процесі діагностики особистісно-регулятивного критерію сприяє визначенню характеру самоорганізації естетичної культури, залученню до механізму дії цього процесу найважливіших сил і можливостей особистості. До показників цього критерію нами віднесено такі, як: *спонтанний характер самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, функціональний характер самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів та системний характер самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.*

ТЕМА 6. РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ

Роль професійної освіти у формуванні естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну характеризується, з нашої точки зору, рядом положень, зокрема: забезпеченням самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів; збагаченням естетичної свідомості майбутніх дизайнерів та розвитком естетичної активності майбутніх дизайнерів.

Як засвідчують науково-педагогічні спостереження, у системі професійної освіти майбутніх дизайнерів існує низка проблем, розв'язання яких має відбуватися, передусім, на концептуальному рівні, якій передбачає надання пріоритетного характеру питанням розвитку і формування особистості майбутніх фахівців з дизайну.

У контексті зазначеного можна побачити, що проблема формування естетичної культури майбутніх дизайнерів залишається актуальною. Професійна освіта ще не має теоретично обґрунтованих позицій щодо упровадження особистісно орієнтованого підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Це призводить до того, що естетична культура майбутніх фахівців з дизайну формується на методологічних позиціях, які не відповідають сучасній філософії освіти, не визначають естетичну культуру як духовно-функціональне утворення і надбання особистості.

У системі професійної освіти питання естетичної культури майбутніх дизайнерів залишається переважно другорядним, що зменшує його як першооснову естетичного і професійного розвитку, нівелює педагогічні дії, спрямовані на збагачення естетичної свідомості та розвитку естетичної активності майбутніх фахівців з дизайну. За таких обставин професійна освіта стає неспроможною вирішувати вказану проблему і втілювати на практиці ефективні педагогічні рішення, спрямовані на підвищення рівня сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

У формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів професійна освіта покликана займати провідні позиції, пов'язані з посиленням особистісного чинника, наданням йому пріоритетного значення, підвищенням рівня відповідальності майбутніх фахівців, їх спроможності брати участь у творчому процесі художньо-конструкторського змісту. Професійна освіта може посилити свій вплив на процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів за умови впровадження особистісно орієнтованої системи, у якій генералізованою

Ідеєю є розуміння естетичної культури як важливого духовно-функціонального утворення особистості, здатного до самоорганізації.

У формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів професійна освіта покликана виконувати важливу роль. Вона пов'язана зі збагаченням естетичної свідомості майбутніх фахівців з дизайну. На відміну від існуючих чинників впливу на естетичну культуру дизайнерів професійна освіта має значні переваги. Якщо засоби масової інформації, установи культури, відвідування культурно-освітніх закладів має, переважно, епізодичний характер впливу на естетичну культуру майбутніх фахівців, то професійна освіта має змогу вирішувати це питання на системному рівні. З огляду на це, професійна освіта покликана ефективно використовувати існуючі матеріальні, інформаційні, організаційні, кадрові можливості, залучати до освітньо-виховного процесу традиційні та інноваційні технології, педагогічні методики, засоби впливу на особистість.

Ефективність впливу на формування естетичної культури майбутніх дизайнерів визначається тим, як відбувається збагачення їх естетичної свідомості, які інформаційні джерела використовуються з цією метою, чи має цей процес цільовий характер. У зв'язку з цим у науковій літературі увага акцентується на таких питаннях, як-от:

- естетична культура дизайнера як результат пізнавальної діяльності;
- ціннісна спрямованість естетичної культури дизайнера;
- знання, необхідні для формування естетичної культури дизайнера;
- пізнавальний досвід дизайнера у сфері естетичної культури;
- інформаційне забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- формування естетичних почуттів майбутніх дизайнерів;
- естетичний світогляд дизайнера та його збагачення;
- зміст естетичної свідомості дизайнера;
- естетичний досвід дизайнера та його формування.

Професійна освіта покликана створити умови для збагачення естетичного світогляду майбутніх дизайнерів. Вирішити це завдання стає можливим, якщо пропонована інформація визначається не формально, а враховує внутрішні процеси, які відбуваються на рівні естетичної свідомості. Йдеться про існуючий стан емоційно-чуттєвого досвіду, наявність певних знань з питань естетичного змісту об'єктів, предметів, явищ дійсності, виявлення світоглядних позицій та орієнтації, пов'язаних з освоєнням світу прекрасного в дійсності та мистецтві. За таких обставин естетична свідомість майбутніх дизайнерів починає усвідомлюватися не лише як формальна ознака, а, передусім, як основа функціонування духовного утворення у структурі особистості.

Таке розуміння сприяє тому, що в системі професійної освіти майбутні дизайнери привчаються до набуття необхідного їм естетичного досвіду, диференційованого ставлення до інформації художнього та естетичного змісту, критичного осмислення своєї взаємодії з певними формами та засобами, які впливають на естетичну свідомість.

Важливо зазначити, що роль професійної освіти у збагаченні естетичної свідомості майбутніх дизайнерів визначається тим, якого змісту і якості естетичну інформацію їм пропонують для засвоєння. Адже вплив на естетичну свідомість дизайнерів не може відбуватися шляхом спонтанного використання естетичної інформації. Для збагачення естетичної свідомості дизайнерів потрібні знання, які б створювали необхідну інформаційну основу для відповідних понять, поглядів, світоглядних орієнтацій тощо.

Зміст естетичної свідомості дизайнера визначається тим, яку інформацію про естетичні явища і процеси він отримує, які знання, поняття та уявлення формуються на цій основі, засвоюються в процесі навчання. Усвідомлення цього спонукає професійну освіту до збагачення естетичного світогляду майбутніх дизайнерів з урахуванням того, наскільки ефективним і цілеспрямованим є процес інформаційного забезпечення, залучення до процесу навчання необхідних інформаційних джерел, різновидів знань, спроможних впливати на естетичні почуття, поняття та уявлення дизайнерів, формувати їх естетичне ставлення до навколишньої дійсності.

У науково-педагогічній літературі наголошується на ролі професійної освіти у збагаченні естетичної свідомості майбутніх дизайнерів. На думку вчених (Г. Апресян [8], В. Асмус [11], Г. Ашкеназі [13], О. Бабічев [14], Л. Виготський [29], О. Восводін [33], В. Даниленко [44], В. Іванов [65], В. Кудін [78], О. Лармін [131], С. Лісова [82], Л. Масол [85], С. Мельничук [87] та ін.), завдання вищої школи полягає у використанні різних видів інформації, які мають широкі можливості впливу на естетичну свідомість. До таких різновидів інформації можна віднести: соціальну, наукову інформацію, художню та естетичну інформацію.

Соціальна інформація передбачає, на думку вчених, усвідомлення сутності, місця і ролі певного явища в житті суспільства і окремої людини. У процесі професійної освіти створюються умови для набуття необхідної соціальної інформації, що уможливає відповідь на питання щодо соціального значення окремих об'єктів і предметів, їх практичної цінності, доцільності використання. Це дає змогу дизайнерам свідомо робити вибір щодо своєї художньо-конструкторської творчості, усвідомлювати її роль і значення для суспільства та окремої людини.

Наукова інформація. Необхідність використання в процесі збагачення естетичної свідомості майбутніх дизайнерів наукової інформації вчені пояснюють важливістю глибокого осмислення того, що визначає сутність і закономірності функціонування певних об'єктів, предметів, явищ тощо. Адже дизайнерські рішення покликані враховувати сутнісні прояви об'єктів їх творчої праці, визначати оптимальні умови їх функціонування. За таких обставин естетична свідомість дизайнера набуває глибоко усвідомленого характеру. Сповненого розуміння сутності, закономірностей та особливостей об'єктивних предметів і явищ.

Художня інформація. В інформаційному забезпеченні процесу формування естетичної свідомості майбутнього дизайнера особливо відчутною є роль художньої інформації. Адже вона спрямована на розвиток естетичних почуттів, образного сприймання окремих об'єктів і явищ, надання цьому процесу цілісного характеру, виразності тощо. Професійна освіта покликана збагачувати естетичну

свідомість майбутніх дизайнерів на матеріалах творів мистецтва, зокрема, художньої літератури, образотворчого, декоративно-ужиткового, музичного, театального та інших видів мистецтва. Створюючи на основі художньо-образного пізнання дійсності необхідний досвід дизайнерів, професійна освіта розвиває їх здатність до образного мислення, емоційно-чуттєвого сприймання, надання окремим предметам і явищам естетичної виразності.

Естетична інформація. Професійна освіта покликана збагачувати естетичну свідомість майбутніх дизайнерів на основі використання естетичної інформації. Такий досвід є важливим для майбутніх фахівців з дизайну, дає змогу глибоко усвідомлювати, порівнювати, систематизувати естетичні ознаки предметів і явищ. Цей досвід впливає на естетичний світогляд особистості, створює необхідні передумови для художньо-конструкторської творчості, стимулює прийняття естетичних рішень, допомагає у використанні на практиці оптимальних форм і способів утілення дизайнерського задуму. У процесі професійної освіти використання естетичної інформації сприяє процесу формування естетичного світогляду дизайнера, розкриває спроможність активно спиратися на естетичний досвід минулого і сьогодення.

Отже, роль професійної освіти полягає в тому, щоб оптимально використати можливості таких різновидів інформації, як-от: соціальна, наукова, художня й естетична, створивши для цього необхідні умови, а також для того, щоб створити умови для забезпечення самоорганізації естетичної культури, збагатити естетичну свідомість тих, хто своєю професійною діяльністю пов'язує з художньо-конструкторською творчістю. Професійна освіта покликана сприяти розвитку естетичної активності майбутніх фахівців з дизайну, стимулювати їх активну участь у художньо-творчому процесі, підтримувати самостійні кроки на шляху самоствердження у складному процесі естетичного освоєння навколишньої дійсності.

Професійна освіта орієнтується на підготовку фахівців, які б задовольняли попит суспільства і мали можливість досягати певних результатів у своїй професійній діяльності. І в цьому відношенні професійна освіта розглядає розвиток естетичної активності майбутніх дизайнерів як актуальне завдання. Можна побачити, як відбувається цілеспрямована підготовка фахівців з дизайну до реалізації себе в майбутній професійній діяльності. Ця підготовка має, переважно, практичну спрямованість і передбачає розвиток умінь і навичок технічного та виконавського змісту, пов'язана з привнесенням у творчий продукт окремих елементів естетичної виразності.

Водночас, у процесі формування естетичної культури майбутніх фахівців залишаються значні резерви і недостатньо використані освітньо-виховні можливості. Це зумовлює необхідність посилення ролі вищих навчальних закладів у розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів, надання педагогічної уваги таким питанням, як спонукання, освоєння і творення естетичного в дійсності та мистецтві.

Спонування майбутніх дизайнерів до спілкування з прекрасним є важливим проявом їх естетичної активності. Воно відбувається у формі естетичного інтересу, естетичної орієнтації та естетичної потреби. У процесі професійної освіти

відпрацьовуються широкі можливості для підтримки естетичної активності майбутніх дизайнерів, надання їм допомоги у встановленні плідного діалогу з проявами прекрасного в дійсності та мистецтві. Цей діалог може мати емоційно забарвлений характер, інтелектуально виражений зміст, а також засвідчувати прагнення особистості до самостійної творчої діяльності.

Важливим проявом естетичної активності майбутніх дизайнерів є їх участь в *освоєнні естетичних і художніх цінностей*. Цей процес має певні особливості: відбувається під час естетичного сприймання, естетичного оцінювання та естетичної інтерпретації певних об'єктів, предметів і явищ. В умовах професійної освіти важливо залучати майбутніх дизайнерів до безпосередньої участі в освоєнні естетичних цінностей. Маючи можливість естетично сприймати, естетично оцінювати, творчо інтерпретувати естетичні цінності, майбутні дизайнери привчаються до самостійного виходження у світ прекрасного, набувають необхідного їм естетичного досвіду.

Естетична активність майбутніх дизайнерів передбачає залучення їх до процесу *творення естетичного в дійсності та мистецтві*. Цей процес реалізується у формі комунікативної, пізнавальної і художньо-конструкторської діяльності. Професійна освіта має широкі можливості залучення майбутніх дизайнерів до таких форм естетичної активності, як-от: спілкування з естетичними цінностями та їх пізнання, участь у творчій діяльності, пов'язаній зі збереженням, систематизацією та створенням художньо-естетичних цінностей.

Отже, роль професійної освіти в розвитку естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну є важливою і передбачає створення відповідних педагогічних умов, які б забезпечували самоорганізацію естетичної культури, розвивали естетичну активність і збагачували естетичну свідомість майбутніх дизайнерів.

ТЕМА 7. МЕТА І ЗАВДАННЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА В УМОВАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Концептуальне осмислення проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачає, передусім, теоретичне обґрунтування ціннісної спрямованості педагогічного процесу, пов'язаного з формуванням естетичної культури майбутніх дизайнерів саме в системі вищої освіти – визначення мети завдань і напрямів формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну в умовах вищої школи.

1. Мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Теоретичне дослідження цього питання дає змогу зазначити, що мету формування естетичної культури майбутніх дизайнерів важливо розуміти як генералізовану складову освітньо-виховного процесу, яка охоплює сукупність естетичних якостей особистості, детермінованих впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Отже, мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів

передбачає розвиток таких естетичних якостей, які визначаються впливом зовнішніх і внутрішніх чинників.

До зовнішніх чинників, що впливають на визначення мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів мають бути віднесені такі, як-от: суспільні вимоги, освітні традиції, поради вчителів, рішення батьків, вплив засобів масової інформації, спілкування з діячами культури і мистецтва, вимоги професійної діяльності і т. ін. До внутрішніх чинників впливу на визначення мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів можна віднести такі, як-от: почуття, інтереси, потреби, орієнтації, смаки, знання, погляди, ідеали, світогляд, переконання особистості.

Кожен із зазначених чинників має вплив на визначення мети формування естетичної культури особистості. Зовнішні чинники впливу привносять у цей процес розуміння того, що особистість має відповідати на визначені вимоги і відповідним чином реагувати на їх зміст. Йдеться про усвідомлення особистістю важливості підготовки до глибокого сприймання, розуміння, оцінки, інтерпретації художньо-естетичних цінностей, необхідності пізнання законів краси, гармонії, виразності предметів і явищ навколишньої дійсності та мистецтва, доцільності участі у заходах культуротворчого змісту і т. ін.

Водночас, визначення мети формування естетичної культури особистості не набуває належного змісту і спрямованості, якщо до цього процесу не залучаються внутрішні чинники впливу. Саме вони вносять особливу виразність мети формування естетичної культури, у якій обов'язково мають бути враховані особистісні якості, зокрема, естетичні інтереси, потреби, ціннісні орієнтації, ідеали та смаки.

Експериментальне вивчення процесу формування естетичної культури особистості та аналіз отриманих даних засвідчує, що у визначенні мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів домінуючу роль відіграють зовнішні чинники впливу і, водночас, недооцінюються можливості внутрішніх процесів, які характеризують ставлення студентів до перспективи свого естетичного розвитку, художньо-естетичної підготовки тощо. Це призводить до того, що процес визначення мети формування естетичної культури дизайнерів декларується без урахування того, що сприймає особистість, що для неї є важливим, цінним і перспективним. Мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів за таких обставин втрачає свої освітньо-виховні можливості, не вносить у цей процес необхідної ціннісно-орієнтаційної спрямованості.

Важливо зазначити, що мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є важливою генералізуючою складовою освітньо-педагогічного процесу, який здійснюється у вищих навчальних закладах. Це означає, що до цього питання вища школа має підходити виважено, ураховуючи як зовнішні вимоги (соціальні, професійні, педагогічні та ін.), так і внутрішні, пов'язані з художньо-естетичними інтересами, потребами особистості. Суть проблеми полягає в тому, щоб гармонізувати ці два аспекти, знайти те спільне, важливе і

перспективніше, що буде мати значення як для вищого навчального закладу, так і для майбутніх фахівців з дизайну.

Для досягнення такого рівня у вирішенні важкої проблеми важливого значення набуває розгляд мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як спільної перспективи освітньо-виховної діяльності, у реалізації якої мають виявляти зацікавленість викладачі, співробітники вищого навчального закладу, а також студенти-дизайнери, які навчаються в навчальному закладі і готуються до професійної діяльності. Усвідомлення всіма учасниками освітньо-виховного процесу актуальності і доцільності спільних зусиль у напрямку досягнення мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів сприятиме посиленню ролі і можливостей цього колективного впливу на особистість.

Отже, мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах *є важливим компонентом освітньо-виховної діяльності, який дає змогу генералізувати зусилля як викладачів, так і студентів щодо досягнення визначеної перспективи, послідовно узагальнюючи внутрішніх чинників впливу, пов'язаних із пряминою особистістю до розвитку власних сил і можливостей, забезпечити відповідальне вирішення визначеної перспективи, спрямованої на формування естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості.*

2. Завдання формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну у процесі професійної підготовки.

Характерною ознакою процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є те, що в ньому мають місце естетичні якості, які вимірюються в часі минулого, сьогодення та майбутнього. Йдеться про те, що у структурі естетичної культури майбутніх дизайнерів є складові, які мають більший чи менший ступінь розвитку, які вимагають відповідного диференційованого підходу в освітньо-виховному процесі, які вже знайшли певну педагогічну підтримку у своєму розвитку, а які ще перебувають на стадії очікування й отримання необхідної допомоги в системі вищої школи.

Як засвідчують дані науково-педагогічних спостережень, значна частина студентів-дизайнерів ще відчуває труднощі, пов'язані з набуттям необхідного їм естетичного досвіду, розвитком умінь і навичок установлення самостійного зв'язку зі світом прекрасного, його пізнання і творчого освоєння. Багатьом студентам, які планують у майбутньому взяти участь у художньо-конструкторській діяльності ще не вистачає необхідного досвіду освоєння дійсності за законами краси, виразності, гармонії, що стримує їх у художньо-творчому процесі, не дає відповіді на питання, пов'язані з прийняттям рішень інноваційного змісту.

Зазначене переконує в тому, що в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів потрібно вирішувати відповідні *завдання*. В умовах існуючої освітньо-виховної практики викладачі вищих навчальних закладів намагаються вирішувати різні за своїм змістом завдання, які мають загальний або

конкретний характер співвідносяться між собою або мають протилежну спрямованість, урівноважують вікові або індивідуальні особливості. За таких обставин виникає потреба у відповідному осмисленні найбільш характерних та основних завдань, які потребують свого концептуального осмислення і практичного вирішення в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

До основних завдань формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах нами віднесено такі, як-от: актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів; збагачення естетичної культури студентів-дизайнерів; зміцнення зв'язку естетичної культури з професійною діяльністю майбутніх фахівців з дизайну; забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є завданням вищої школи, яке передбачає відповідні педагогічні дії. До них можна віднести такі, як-от: поширення у студентській аудиторії прикладів того, коли естетична культура допомагає особистості у сприйнятті й осмисленні важливих духовних цінностей; розширення сутності і значення естетичної культури в різних сферах життєдіяльності людини: праці, навчанні, побуті, спілкуванні, дозвіллі, художній творчості тощо; виявлення широких можливостей естетичної культури в узагальненні фізичних, психологічних, соціальних та художньо-творчих якостей особистості.

Ці педагогічні дії, пов'язані з актуалізацією естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, спрямовані на те, щоб зазначене завдання набуло позитивного вирішення і спонукало майбутніх дизайнерів до активного спілкування зі світом прекрасного, пізнання естетичних цінностей і цілеспрямованого формування естетичної культури.

Збагачення естетичної культури студентів-дизайнерів є важливим завданням вищих навчальних закладів. Йдеться про привнесення в їх естетичний досвід необхідних почуттів, знань, уявлень про прекрасне, збагачення естетичного світогляду, системи понять, поглядів у галузі естетики тощо.

Усвідомлення цього висувас перед вищою професійною школою завдання щодо збагачення естетичної культури майбутніх дизайнерів, надання цьому духовно-функціональному утворенню особистості необхідного соціального, художнього та естетичного змісту. Адже майбутні художники-конструктори у своїй творчій діяльності покликані широко використовувати власний інформаційний фонд, розвивати асоціативне, образне мислення, акумулювати нові естетичні ідеї, погляди, творчі рішення з тим, щоб залучити їх до процесу осмислення художньо-творчих проєктів, спиратись на них під час прийняття відповідальних рішень художнього та естетичного змісту.

Закріплення естетичної культури майбутніх дизайнерів є завданням вищої школи, вирішення якого сприятиме створенню необхідної основи функціонування та розвитку складових їх духовно-функціонального утворення.

Зміцнення зв'язку естетичної культури з професійною діяльністю майбутніх фахівців з дизайну є важливим завданням вищих навчальних закладів. Естетична культура особистості передбачає зв'язок із найважливішими видами

діяльності, зокрема, проковою, релігійною, комунікативною, навчальною, пізнавальною, дизайнерською, культуротворчою, художньо-конструкторською, мистецькою та ін., тому вона відчутно впливає на зміст, характер, спрямованість цих видів діяльності. Для майбутніх дизайнерів зміщення зв'язку естетичної культури з майбутньою професійною діяльністю має особливе значення і передбачає здійснення послідовних і цілеспрямованих педагогічних дій. На їх основі естетична культура, будучи духовно-функціональним утворенням особистості, виявляє себе як важливий чинник зростання професійної майстерності, вияву якостей, які необхідні для забезпечення естетичного змісту й виразності творчої продукції художника-конструктора.

Забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. Вирішення цього завдання пов'язане з тим, що студенти-дизайнери прагнуть до самостійності і відповідальності при вирішенні важливих питань духовного, психологічного, культурологічного, пізнавального і творчого змісту. Естетична культура є духовно-функціональним утворенням особистості, у якому прослідковуються важливі тенденції до самореалізації, відповідного використання й розвитку власних духовних і, зокрема, естетичних цінностей. Вища школа покликана супроводжувати вказаний процес, надаючи студентам-дизайнерам допомогу, створюючи важливі передумови для посилення внутрішніх процесів саморегуляції, самоусвідомлення та самовідчуття. Ці процеси є свідченням того, що особистість усвідомлює значущість естетичної культури і використовує для її розвитку наявний потенціал і регуляторні можливості.

ТЕМА 8. НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА В УМОВАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Учені (Є. Антонович [7: 60], В. Даниленко [14], І. Зяюн [64], В. Прусах [101], В. Тименко [114], В. Титаренко [115] та ін.) наголошують, що напрями освітньо-виховної діяльності є різними, характеризуються своєю спрямованістю на досягнення певних цілей, спроможністю об'єднувати педагогічні дії для надання необхідних освітніх послуг, наявністю взаємозв'язку між окремими формами, методами та способами впливу на особистість. За таких обставин процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі відбувається в певному напрямку, що вимагає від викладачів вищих навчальних закладів активної участі в його забезпеченні.

Питання, що стосується напрямів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, знайшло певне висвітлення в науково-педагогічній літературі, але ще залишається недостатньо обґрунтованим. З урахуванням зазначеного, нами запропоновано такі напрями формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, як-от: прагматичний, теоретичний та духовно-функціональний.

Прагматичний напрям формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах має певні особливості. Вони пов'язані з тим, що естетична культура майбутніх фахівців з дизайну розглядається через призму її практичного використання. Характеризуючи зміст і значення

прагматичного підходу до формування означеної якості особистості, можемо наголосити на такому:

1. Естетична культура особистості має тісний зв'язок із її життям, працею, навчанням тощо. Це зумовлює необхідність посилення цього зв'язку шляхом формування естетичної культури відповідно до існуючих форм життєдіяльності. Саме тому у вищих навчальних закладах майбутні фахівці покликані набувати естетичного досвіду, необхідного для формування естетичної культури таких різновидів діяльності, як-от: професійна діяльність, навчання, дозвілля, спілкування, художня творчість.
2. Естетична культура розрахована на те, що особистість зможе використати актуалізовані знання, уміння й навички, пов'язані з естетичним освоєнням дійсності та мистецтва. Саме тому їй необхідна підготовка, яка пов'язана з такими процесами, як-от: безпосереднє сприймання, оцінка, інтерпретація естетичних цінностей, використання їх в умовах існуючої практики.
3. Естетична культура особистості набуває актуального характеру, якщо в її функціонуванні виявляють зацікавленість у різних сферах навколишнього середовища. Йдеться про такі різновиди навколишнього середовища, як-от: природне, предметне, соціальне та мистецьке. Формування естетичної культури особистості передбачає наближення цього процесу до потреб та інтересів суспільства, а також діяльності, що пов'язана з естетизацією побуту, одягу, природи, відносин у сім'ї, колективі тощо.

Визначені вченими положення засвідчують, що прагматичний підхід до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів розрахований на посилення зв'язку цього процесу з потребами сучасної практики. Майбутні фахівці з дизайну мають засвідчити свою готовність до використання набутих естетичних знань, понять, уявлень, умінь та навичок у процесі свого життя, спілкування, навчання й творчості. При цьому особливого значення набувають розвинені можливості щодо естетичного пізнання й освоєння дійсності за законами краси для професійної діяльності майбутніх дизайнерів.

Упровадження прагматичного підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах не слід переоцінювати. Адже його використання має певні обмеження, що не дають змоги успішно вирішувати важливі завдання цього процесу.

Теоретичний напрям формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах засвідчує свої можливості та особливості реалізації на практиці. Адже йдеться про формування естетичної культури особистості як теоретичної основи її естетичного ставлення до навколишньої дійсності та мистецтва. Характеризуючи особливості естетичного розвитку людини на різних етапах її становлення і формування, учені (М. Каган, Л. Левчук та ін.) наголошують, що у студентському віці є особливо важливою роль естетичної освіти й виховання і, перш за все, оволодіння науковою естетичною теорією на основі філософських, історико-культурних, мистецтвознавчих та загальнонаукових знань.

Теоретичний напрям формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає розвиток естетичної свідомості і надання їй системного характеру. Саме тому пріоритетного характеру набувають педагогічні дії, пов'язані з передачею студентам-дизайнерам знань у галузі філософії, естетики, мистецтвознавства, культурознавства, теорії й історії художньої культури тощо. За таких умов передбачається не лише ознайомлення з певними знаннями соціально-історичного, естетичного та художнього змісту, але й розвиток наукового світогляду, який дає змогу системно осмислювати, оцінювати та відповідним чином інтерпретувати явища й процеси, які мають місце в дійсності та мистецтві.

Теоретичний напрям формування естетичної культури майбутніх дизайнерів має свої переваги і, водночас, засвідчує, що його можливості ще не є достатніми для успішного вирішення означеної проблеми. Це вимагає залучення до цього процесу напряму формування естетичної культури як духовно-функціонального утворення майбутніх фахівців з дизайну.

Духовно-функціональний напрям формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах має важливе значення. Адже, на відміну від інших підходів до вирішення означеної проблеми, духовно-функціональний напрям визначає розвиток особистісних якостей пріоритетним завданням вищої школи. У цьому полягає його відмінність і, водночас, перевага порівняно з прагматичним та теоретичним підходами до формування естетичної культури особистості.

Здійснений нами теоретичний аналіз духовно-функціонального підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів дає змогу зазначити таке:

1. Естетична культура особистості є її духовно-функціональним надбанням. Цінність і значення її важливо усвідомлювати не лише з погляду забезпечення на її основі суспільних, професійних, побутових потреб, не лише з погляду адекватного реагування на суспільні цінності. Цей аспект є важливим, але він не буде реалізований, якщо механізм функціонування цього духовного утворення особистості залишається не сформованим. Саме тому виникає необхідність упровадження духовно-функціонального напряму формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.
2. Естетична культура особистості є самоорганізуючою системою, яка функціонує на основі залучення таких її складових, як-от: естетична свідомість, естетична активність та естетична самоорганізація. Духовно-функціональний напрям, на відміну від інших, розрахований на залучення до освітньо-педагогічного процесу в якості об'єкта впливу основних складових цього процесу.
3. Естетична культура особистості має бути готовою до системних змін, які передбачають оновлення змісту, способів реагування на естетичні явища і процеси, розвиток механізму самоорганізації. На основі духовно-функціонального напряму освітньо-педагогічного процесу вищої школи вирішення цього питання набуває цілеспрямованого й ефективного характеру.

Отже, духовно-функціональний напрям формування естетичної культури майбутніх дизайнерів спроможний забезпечити ефективний розвиток їх естетичної свідомості, естетичної активності та можливостей самоорганізації. Це дає змогу особистості виходити на рівень глибокого осмислення естетичних цінностей, виявляти естетичну активність в умовах повсякденного життя та професійної діяльності, постійно використовувати внутрішні важелі впливу з метою самовдосконалення естетичної культури.

ТЕМА 9. ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У принципах знаходять відображення найважливіші аспекти, пов'язані зі змістом та організацією освітньо-педагогічного процесу. Дотримання науково обгрунтованих принципів навчання й виховання особистості дає змогу організаторам освітньо-виховного процесу враховувати відповідні вимоги, концентрувати увагу на особливостях реалізації педагогічної системи, забезпечувати необхідні педагогічні умови для досягнення визначеної освітньо-виховної мети.

У науковій літературі (І. Бех [18], І. Зязюн [64], Л. Масол [85], А. Руденченко [103], О. Рудницька [105], В. Тименко [114], І. Юрченко [35] та ін.) питання принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах знайшло певне висвітлення. Йдеться, зокрема, про окремі дидактичні та методичні вимоги, спрямовані на ефективну організацію процесу освоєння художньо-естетичних цінностей майбутніх дизайнерів, їх сприймання і творчої інтерпретації. Утім, зазначене питання передбачає подальше осмислення з урахуванням більш широкого спектру чинників, що супроводжують процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. До таких чинників віднесено:

- вплив суспільних інституцій на прийняття рішення щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- сприяння закладів культури і мистецтва, засобів масової інформації збагаченню художньо-естетичної свідомості та творчої активності студентів-дизайнерів;
- участь освітніх установ в організації процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання особистістю власних можливостей і духовних сил в процесі самоорганізації естетичної культури.

Зазначені чинники покликані сприяти формуванню естетичної культури майбутніх дизайнерів, реалізуючи при цьому концептуально визначену стратегію, тактику, технологію та методику впливу на розвиток естетичної свідомості, естетичної активності й естетичної самоорганізації особистості. Цьому мають сприяти принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, у яких знаходять відповідне відображення сучасні вимоги до вказаного процесу.

1. Суспільні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

У формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів важливу роль відіграють суспільні (ідеологічні, політичні, економічні, господарські, приватні та ін.) інституції, які на рівні органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських, політичних, виробничих та інших об'єднань і організацій приймають рішення щодо впливу на розвиток духовного, естетичного світу молоді, залучення її до художніх та естетичних цінностей, забезпечення цього процесу на організаційному, матеріальному, інформаційному і кадровому рівнях. Прийняття цих рішень є свідченням того, яким є ставлення українського суспільства до вказаної проблеми, у який спосіб пропонується впливати на формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну.

Домінування соціальної практики у відносинах з естетичною культурою дизайнерів посилює і регламентує її вплив на дизайнерські рішення та дії. Функціонування естетичної культури майбутніх дизайнерів за таких обставин не набуває продуктивного характеру, втрачає можливості щодо прийняття самостійних і творчих рішень, вияву активності, пов'язаної з пошуком і створенням нових дизайнерських рішень, сповнених інноваційного характеру естетичного освоєння дійсності. За таких обставин посилюються протиріччя між соціальним та індивідуальним, традиційним та інноваційним, зовнішнім і внутрішнім, нормативним і творчим у відносинах між суспільною практикою і процесом формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Серед можливих відносин між соціальною практикою і процесом формування естетичної культури майбутніх дизайнерів заслуговують на відповідну оцінку ті, у яких естетична культура виступає визначальним чинником. Йдеться про сприйняття й усвідомлення естетичної культури дизайнера як *самодостатньої складової у відносинах із суспільними процесами, явищами, цінностями*. Виходячи з таких міркувань, вносяться пропозиції щодо осмислення естетичного змісту, характеру і способів діяльності дизайнера на основі врахування системи цінностей, які є характерними для виконавців певних дизайнерських програм, творчих завдань і т. ін. За таким ставленням до естетичної культури помітно зменшується увага до потреб суспільної практики, скорочується взаємовплив та взаємозв'язок естетичної культури дизайнерів і сучасної практики, обмежується наявний потенціал продуктивного діалогу і співпраці.

Надання переваги питанням самоцінності естетичної культури і діяльності дизайнера, її функціонування в соціальному середовищі посилює увагу до формування естетичної культури, розкриття її можливостей і значущості, здатності дизайнера бути самостійним, відповідальним і самодостатнім. Проте, орієнтування на посилення функціональних можливостей естетичної культури дизайнера і зменшення уваги до суспільних потреб, інтересів, запитів і вимог може негативно позначатися на процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Це призводить до появи суперечностей, які виникають між естетичною свідомістю і діяльністю, доцільністю й можливостями естетичного

освоєння дійсності, потребами і логікою прийняття художньо-конструкторських рішень.

До різновидів відносин, що формуються між естетичною культурою дизайнерів і суспільною практикою, можна віднести ті, що характеризують *гармонійний зв'язок естетичної культури дизайнерів і суспільної практики*. Отже, важливого значення набуває не лише врахування властивостей визначених сторін, але й поєднання їх потенційних можливостей і функціональних особливостей з метою взаємозбагачення і подальшого ефективного розвитку. Проблема полягає в тому, щоб на належному рівні відбувалося усвідомлення місця і ролі естетичної культури дизайнерів у системі координат, цінностей, потреб і пріоритетів суспільної практики.

Для гармонізації зв'язку естетичної культури дизайнерів і суспільної практики важливим є усвідомлення їх функціональної ролі і значення, надання кожному із вказаних складових цього зв'язку необхідного місця. За таких обставин прийняття відповідних рішень на соціальному рівні повинно здійснюватися з урахуванням того, як відбувається процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, а також можливостей суспільних інституцій впливати на вирішення вказаної проблеми.

Важливо зазначити, що естетична культура дизайнерів як соціальне явище знаходиться в тісному зв'язку з різними формами суспільної свідомості: мораллю, правом, наукою, мистецтвом, релігією і політикою. Під їх впливом відбувається накопичення певних почуттів, знань, уявлень про навколишню дійсність, збагачується досвід естетичного сприймання та осмислення предметів і явищ, створюються передумови для відповідної художньо-творчої активності дизайнерів. Водночас, естетична культура дизайнерів спрямовується на те, щоб сприяти формуванню і збагаченню системи соціальних цінностей, освоєння їх змісту та форм з урахуванням естетичного забарвлення, виразних особливостей продуктів художньо-конструкторської творчості.

Теоретичне вивчення питання щодо суспільних принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах дає змогу виокремити такі принципи, як-от:

- соціальна спрямованість процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- зв'язок естетичної культури майбутніх дизайнерів з реалізацією інтересів і потреб суспільства; програми українського державотворення;
- зумовленість формування естетичної культури майбутніх дизайнерів сучасним розвитком соціально-економічних відносин;
- відображення в естетичній культурі майбутніх дизайнерів досягнень у галузі суспільних і гуманітарних наук;
- вплив морально-правових цінностей на процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;

- використання у вищих навчальних закладах художньо-естетичних цінностей як засобу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Отже, суспільні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів дають змогу зміцнювати зв'язок соціальної практики з естетико-педагогічним процесом у вищих навчальних закладах, гармонізувати існуючі відносини, зосереджувати увагу на активному залученні соціального досвіду з метою оптимальної організації вказаного процесу та підвищення його ефективності у вищій школі.

2. Культурологічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Важливо зазначити, що процес формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну у вищій школі передбачає тісну взаємодію з сучасною соціальною практикою, а також існуючою системою культуротворчої діяльності, спрямованою на збереження, збагачення та ефективне використання матеріальних і духовних здобутків суспільства. Вищі навчальні заклади мають глибокі традиції співпраці з майстрами культури і мистецтва, організують зустрічі студентів з письменниками, композиторами, художниками, архітекторами, кінорежисерами, музикантами, скульпторами, майстрами народного мистецтва, дизайнерами, письменниками.

Процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів пов'язаний із багатьма чинниками впливу, серед яких особливе місце належить установам культури і мистецтва, художнім музеям, виставковим комплексам і центрам, експозиційним залам, персональним виставкам майстрів декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва, архітектурним ансамблям, художнім виробам, показу етнічної художньої майстерності та досягнень у галузі етнодизайну. Майбутні дизайнери залучаються до активних форм спілкування з мистецтвом, набувають відповідного культуротворчого досвіду.

Багатогранність естетичного змісту і художньо-образних форм відображення навколишньої дійсності свідчить, що культуротворчий процес має значні можливості впливу на естетичну свідомість майбутніх дизайнерів, розвиток їх естетичної активності, залучення до художньо-конструкторської діяльності. Адже це є унікальним досвідом освоєння дійсності за законами краси, яким покликана скористатися вища професійна (мистецька, педагогічна та ін.) освіта.

Майстри мистецтва і культури створюють художні твори, у яких прагнуть передати естетичні почуття і художньо-образне осмислення явищ і процесів, які є в природному, предметному, соціальному та мистецькому середовищі. Вони намагаються знайти відповідну художню форму розкриття соціальних цінностей, працюють над змістом та естетичною виразністю творів мистецтва.

Культуротворча діяльність свідчить про набутий досвід естетичного освоєння навколишньої дійсності, сучасні пошуки майстрів мистецтва щодо передачі творчого задуму, можливості впливу на естетичну свідомість людей.

Отже, наявний потенціал культуротворчої діяльності важливо використовувати на практиці, упроваджувати в освітньо-виховний процес вищих навчальних закладів. За таких умов стає можливим продукування творчих ідей майстрів мистецтва і культури, передача їх поглядів на мистецтво майбутнім дизайнерам, а також визначення культуротворчих принципів, за якими має відбуватися художньо-естетична підготовка майбутніх фахівців з дизайну.

Як зазначає А. Руденченко, «проблеми, при роз'язанні яких ураховано вітчизняний і зарубіжний досвід організації середовища для життєдіяльності людини та гуманістичного виховання дизайнерських кадрів, є пріоритетними на даний момент. Адже духовна основа дизайну-освіти – вивчення й осмислення періоджерел народного українського мистецтва, традицій художніх шкіл, фольклору, історії національної культури, українського сакрального мистецтва, ремесла та дизайну-діяльності. Одним з важливих передумов української дизайну-освіти є врахування зарубіжного досвіду в дизайні» [103, с. 45].

На необхідності звернення до культуротворчих здобутків суспільства наголошують учені, які працюють у галузі естетики, мистецтвознавства, культурознавства, історії художньої культури, етнодизайну, дизайну-освіти. У працях С. Антоновича [7], В. Бутенка [27], І. Зявона [64], С. Мельничука [87], В. Савіна [106], В. Титаренко [115], Г. Шевченко [125] та ін. зазначається, що культуротворча діяльність тісно пов'язана з розвитком художньої та естетичної культури, має важливе значення для обґрунтування найважливіших положень, що визначають зміст та організацію естетичної освіти і виховання майбутніх дизайнерів.

Прагнення теоретично обґрунтувати концептуальні положення формування естетичної культури майбутніх дизайнерів спонукає до аналізу культуротворчого досвіду, важливою складовою якого є естетичне освоєння дійсності. У своїй діяльності майстри культури і мистецтва вирішують завдання ціннісно-орієнтаційного, інформаційно-змістового, процесуально-технологічного характеру. Основою їх творчості є розкриття естетичної ідеї художніх творів, акумулювання естетичного ставлення до предметів і явищ дійсності, що дає змогу забезпечити зв'язок змісту і форми, зовнішнього і внутрішнього, художнього та естетичного.

Необхідність отримання відповіді на питання, що виникають у процесі культуротворчої діяльності зумовнюється тим, що в цьому процесі виявляються аспекти, важливі для підготовки майбутніх дизайнерів. Йдеться про вміння естетично сприймати навколишню дійсність, емоційно-образно та асоціативно бачити прояви прекрасного в життєдіяльності людей, глибоко осмислювати та творчо інтерпретувати художньо-естетичні цінності. Звернення до культуротворчого досвіду дає змогу отримати необхідні знання та визначити відповідні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

На підставі проведеного нами теоретичного аналізу визначено такі культуротворчі принципи, як-от:

- зв'язок процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах з існуючою практикою культуротворчої діяльності;
- культуротворча спрямованість процесу формування естетичної культури студентів-дизайнерів у системі вищої професійної освіти;
- зумовленість формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах розвитком теорії і практики художньо-творчої діяльності;
- підображення в естетичній культурі майбутніх дизайнерів традиційного та інноваційного досвіду майстрів художньої культури та мистецтва;
- вплив різних видів мистецтва на процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- вплив естетичної активності майбутніх дизайнерів у процесі освоєння культуротворчого досвіду.

Отже, культуротворчі принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах покликані зміцнювати зв'язок освітньо-педагогічного процесу з досвідом естетичного освоєння дійсності та мистецтва, поширювати серед студентів-дизайнерів знання з історії, теорії та практики художньо-творчої діяльності, стимулювати інтерес до етнодизайну, художніх традицій та інноваційних рішень у галузі мистецтва, дизайну, розвивати естетичну активність майбутніх дизайнерів і готовність до художньо-конструкторської діяльності.

3. Педагогічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Теоретичний аналіз цього питання зумовлений тим, що процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є складним і багатоаспектним явищем, у якому значну роль відіграють соціальні інституції, культуротворча практика, а також система освіти. На всіх етапах становлення особистості освіта супроводжує процес розвитку її найважливіших сил і можливостей. Йдеться про фізичний, психологічний, соціальний і духовний розвиток особистості, який отримує відповідну увагу з боку працівників освіти, батьків і широкої громадськості.

У процесі формування естетичної культури особистості заклади освіти, зокрема, дошкільної освіти, середньої загальної освіти, позашкільної освіти, професійної освіти, вищої школи та післядипломної освіти, покликані реалізовувати на практиці освітньо-виховні заходи, поширювати педагогічний досвід організації естетико-виховної роботи з молоддю, створювати необхідні умови для збагачення естетичної свідомості, розвитку естетичної активності та забезпечення самоорганізації естетичної культури особистості.

У формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів особливого значення набуває вища школа, яка зорієнтована на залучення студентської молоді до світу прекрасного, прагне використовувати естетико-виховні та розвивальні

можливості навчальної, наукової, позааудиторної роботи, підтримує художньо-творчу діяльність студентів. У вищих навчальних закладах створюються умови, які сприяють розвитку таких якостей майбутніх дизайнерів, як-от: уміння сприймати, оцінювати, інтерпретувати художні та естетичні цінності, володіти необхідними знаннями в галузі художньої творчості та мистецтва, здатність моделювати художньо-конструкторські вироби, працювати над реалізацією та втіленням творчих проєктів на практиці. Про це зазначають у своїх працях такі вчені, як-от: С. Антонович [7; 60; 61], В. Даниленко [44], Г. Максименко [84], Л. Оршанський [61], В. Савін [106], В. Тищенко [114], В. Титаренко [115], Г. Шевченко [125] та ін.

Педагогічний досвід формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах має важливе значення для ефективної організації естетико-виховного процесу, надання студентам освітніх послуг, які б за своїм змістом, спрямованістю, характером впливу сприяли підвищенню рівня сформованості естетичної свідомості, стимулювали естетичну активність, налаштовували студентів на ефективне використання власних можливостей і механізму самоорганізації духовно-функціонального утворення особистості.

Педагогічні дії й рішення, пов'язані з формуванням естетичної культури майбутніх дизайнерів, мають носити узгоджений характер і бути спрямовані на досягнення відповідних результатів освітньо-виховного процесу. Такої думки дотримуються вчені (Н. Миропольська [88], О. Рудницька [104], Г. Шевченко [125] та ін.), які зазначають, що педагогічний супровід естетичної освіти й виховання студентської молоді має враховувати особливості естетичного ставлення до дійсності й мистецтва, характер і спрямованість естетичних інтересів, ціннісних орієнтацій і духовних потреб, уміння встановлювати з творами мистецтва плідний діалог, розрахований на активне спілкування та міцність художньо-естетичних цінностей, здатність до самореалізації у сфері мистецтва, художньо-творчій і художньо-конструкторській діяльності.

Ефективність формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах залежить від теоретичної обґрунтованості педагогічної системи, вираженості освітніх положень, що характеризують зміст естетичної підготовки студентів, способи передачі їм необхідних знань, методи залучення до естетичної діяльності та художньо-конструкторської творчості. Як засвідчують наукові спостереження, у разі відсутності обґрунтованих на теоретичному рівні педагогічних рішень естетико-виховний процес втрачає свої можливості впливу на естетичну свідомість, обмежується формальними діями, які не спроможні вивести особистість на високий рівень освоєння дійсності за законами краси, гармонії, виразності тощо.

Для майбутніх дизайнерів важливим є отримання досвіду, який би давав їм змогу визначати роль естетичних цінностей у процесі життєдіяльності та професійної творчості, належним чином реагувати на них і виявляти відповідну естетичну активність, приймати рішення щодо дій, пов'язаних із самоорганізацією естетичної культури. Отримати необхідний естетичний досвід майбутні дизайнери покликані в умовах освітньо-виховного процесу вищих навчальних закладів. Саме

тому набуває такої актуальності питання щодо якості та ефективності процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

На цьому наголошує у своєму дослідженні А. Руденченко, яка зазначає, що «змістове і структурне оновлення вищої педагогічної освіти загострило низку проблем, які потребують негайного вирішення»:

- науково-педагогічне забезпечення педагогічної освіти вимагає подальшого розвитку і трансформації в систему інформаційно-технологічного, методичного і наукового супроводу, орієнтованого, зокрема, на вибір студентами індивідуального освітнього шляху;
- потрібно активізувати розробку нових технологій підготовки педагогічних працівників, спрямованих на забезпечення компетентності педагогів в умовах розмаїття освітньо-виховних закладів, навчальних планів, програм, підручників;
- донедавна перехід на ступеневу систему вищої освіти в Україні ускладнювався тим, що тривалий час існувала невизначеність щодо призначення і моделей підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів [103, с. 45].

Важливо зазначити, що освітньо-виховний процес, який здійснюється у вищих навчальних закладах, покликаний відповідати сучасним вимогам. На цьому наголошується в державних рішеннях щодо розвитку вищої школи, надання якісних освітніх послуг, підготовки студентської молоді до життя, праці і творчості. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є важливим завданням вищої школи, вирішення якого потребує відповідної педагогічної уваги і цілеспрямованого використання наявних можливостей.

Для досягнення визначених результатів освіти й виховання студентів-дизайнерів вищим навчальним закладам важливо спиратися на педагогічні принципи. На їх сутність і значення вказують учені (Н. Нічкало [90], В. Кремень [76], О. Сухомлинська [112] та ін.), які зазначають, що в педагогічних принципах знаходять своє відображення сучасні вимоги до навчального та виховного процесу, пов'язані з визначенням його змісту, спрямованості, організації, методики, технології, оцінки ефективності тощо. У педагогічних принципах зосереджується увага працівників освіти на необхідності дотримання теоретично визначених шляхів досягнення освітньо-виховних результатів, урахування їх на всіх етапах проведення освітньо-виховної роботи.

У науковій літературі питання педагогічних принципів знайшло певне висвітлення. Учені наголошують на тому, що педагогічні принципи є одним із вагомих чинників організації навчальної роботи, проведення виховних заходів стимулювання та підтримки самоосвіти студентів. З метою надання освітньо-виховному процесу системного характеру впроваджуються загальнопедагогічні принципи, такі як-от: принцип системності, послідовності, доступності навчання, урахування вікових та індивідуальних особливостей особистості, природовідповідності, науковості, емоційності та ін. У загальнопедагогічних принципах знаходять своє розкриття вимоги, які є важливими в освітньо-виховному процесі, незалежно від змісту й характеру його організації.

Водночас важливо зазначити, що в освітньо-виховному процесі є такі його прояви, які мають певні особливості і тому передбачають здійснення регулятивних дій з урахування специфічних принципів. Йдеться, зокрема, про принципи морального, трудового, естетичного виховання, принципи професійної підготовки, принципи розвитку художньо-творчих здібностей особистості, принципи формування наукового, художнього, естетичного світогляду, принципи залучення молоді до самоосвіти та ін.

Процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах може бути регламентований загальнопедагогічними та специфічними принципами. Спираючись на них, організатори освітньо-виховного процесу можуть ураховувати важливі закономірності та особливості вказаного процесу, упроваджувати в умовах освітньої практики необхідні форми, методи і технології розвитку естетичних якостей студентів-дизайнерів.

На підставі проведеного теоретичного аналізу цього питання нами виокремлено такі педагогічні принципи, як-от:

- зв'язок процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах з педагогічною теорією і практикою;
- спрямованість процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах на ефективне педагогічне забезпечення цього процесу;
- урахування особливостей формування естетичної культури майбутніх дизайнерів в освітньо-виховному процесі вищих навчальних закладів;
- упровадження в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів інноваційних освітньо-виховних технологій і методів естетико-виховного впливу;
- урахування в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів змісту і характеру майбутньої професійної діяльності.

Отже, педагогічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах спрямовані на зміцнення зв'язку цього процесу з сучасною педагогічною теорією і практикою, упровадження ефективного педагогічного забезпечення, урахування психологічних та індивідуальних особливостей студентів, урахування змісту і характеру майбутньої професійної діяльності, пов'язаної з розробкою і впровадженням художньо-конструкторських виробів.

4. Особистісні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Важливо зазначити, що до процесу формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну залучаються різні чинники впливу: суспільні інституції, культуротворча практика, діяльність освітніх закладів. Усі вони здійснюють вплив на вказаний процес шляхом прийняття відповідних правових рішень, що регламентують розвиток гуманітарної сфери, визначають зміст і

спрямованість соціальної політики: за участі засобів масової інформації, установ культури і мистецтва, що акумулюють художньо-естетичний досвід і використовують його як засіб естетичного впливу на особистість; на основі організації освітньо-виховної роботи в закладах освіти, що передбачає збагачення естетичної свідомості, розвиток естетичної активності і забезпечення самоорганізації естетичної культури.

Соціальні, культуротворчі і педагогічні принципи, що регламентують вимоги до вказаного процесу, характеризують участь зовнішніх чинників впливу. Вони засвідчують зацікавленість державних і регіональних органів влади у створенні умов для підвищення рівня сформованості естетичної культури молодого покоління; підтверджують внесок діячів культури й освітньо-культурних установ у справу збагачення естетичного світосприйняття навколишньої дійсності і наближення художньої творчості до потреб суспільства; переконують у спроможності закладів освіти надавати потрібну педагогічну допомогу з метою активізації діалогу особистості зі світом прекрасного.

Важливість цих принципів не викликає сумніву і підтверджується їх потенційними можливостями у створенні умов для ефективного досягнення визначених цілей, завдань і напрямів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Водночас, важливо усвідомлювати, що естетична культура майбутніх дизайнерів є духовно-функціональним утворенням, яке розвивається також за участю внутрішніх чинників впливу. Йдеться про дію механізму самоорганізації естетичної культури, звернення особистості до таких способів самоорганізації, як: от: самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізація в процесі взаємодії зі світом прекрасного в дійсності та мистецтві.

Отже, естетична культура особистості має не лише зовнішні (соціальні, культуротворчі, педагогічні) чинники регуляції цього процесу, але й внутрішні (самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізація особистості) важелі впливу. Усвідомлення цього спонукає до виділення таких принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, як особистісні принципи.

У науковій літературі наголошується, що у структурі людини функціонують різні саморегульовані системи. Вони забезпечують такі процеси, як-от: фізіологічний, фізичний, психічний, соціальний, духовний розвиток людини. Естетична культура особистості не є винятком і тому як духовно-функціональне утворення особистості реалізується за участі внутрішніх процесів. Особистість спирається на ці процеси, ураховує їх у системі функціонування естетичної культури. Розуміння цього дає підстави для виявлення відповідального ставлення до внутрішньої самоорганізації естетичної культури і врахування її у процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Особистісні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів мають важливе значення для впровадження системного підходу до вирішення вказаної проблеми. Адже за їх участі в педагогічному процесі створюються умови для гармонізації впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, педагогічна увага акцентується на прийнятті рішень, у яких ураховуються соціальні, культуротворчі, педагогічні вимоги, а також наявний стан розвитку

таких естетичних якостей студентів-дизайнерів, як їх естетичні інтереси, орієнтації, потреби, смакові вподобання, знання й уявлення про прекрасне, уміння естетично сприймати, оцінювати, творчо інтерпретувати художньо-естетичні цінності.

Звернення в педагогічному процесі до особистісних принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є свідченням того, що в освітньо-виховному процесі відповідна увага надається питанням внутрішнього характеру, тобто питанням, які цікавлять студентів, викликають у них інтерес, потребу дізнатися більше, осмислити прояви естетичного, які ще не були предметом відповідного сприйняття й осмислення. У майбутніх дизайнерів виникає широке коло запитань щодо змісту естетичних цінностей і їх зв'язку з явищами суспільного й художнього життя; можливостей безпосередньої участі в процесі естетичного освоєння дійсності, мистецтва та організації процесу естетичного спілкування, пізнання, художньої творчості з урахуванням наявних сил і можливостей; переорієнтації на внутрішні процеси, пов'язані із самовідчуттям, самоусвідомленням і самореалізацією у сфері взаємодії з художньо-естетичними цінностями.

Вищі навчальні заклади, на базі яких організуються естетико-виховні заходи, покликані стимулювати і підтримувати інтерес до особистісних принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, залучати їх до моделювання освітньо-виховного процесу, урахувати під час визначення тематичного змісту і спрямованості педагогічних дій, визначати їх роль і можливості в посиленні особистісної орієнтації процесу формування естетичних якостей, творчих сил і здібностей студентів.

Теоретичне дослідження питання щодо особистісних принципів і їх використання в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах дало змогу виділити такі принципи:

- особистісна спрямованість процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у системі вищої освіти;
- зв'язок процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі з їх естетичним ставленням до навколишньої дійсності й мистецтва;
- урахування естетичних цінностей майбутніх дизайнерів у процесі формування в них естетичної культури;
- залучення до процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів наявного в них досвіду естетичного сприйняття, оцінки й інтерпретації художньо-естетичних явищ;
- надання в процесі формування естетичної культури студентів-дизайнерів можливостей для активного використання способів самоорганізації духовно-функціонального утворення особистості;
- упровадження в освітньо-виховному процесі вищої школи особистісного підходу до організації естетичної та художньо-конструкторської діяльності майбутніх дизайнерів;

- пріоритетне значення естетичного досвіду в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Отже, особистісні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів покликані сприяти підвищенню ефективності вказаного процесу на основі посилення його зв'язку з естетичним ставленням особистості до навколишньої дійсності й мистецтва, урахуванням змісту і характеру вияву естетичних інтересів, орієнтацій і потреб, залучення до художньо-творчого процесу естетичного досвіду студентів і надання його розвитку пріоритетного характеру.

ТЕМА 10. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

З погляду вчених (В. Бутенко [25; 26], А. Руденченко [103], О. Рудницька [104], М. Яковлев [133] та ін.), у вищій школі важливо створити педагогічні умови, які б забезпечували системне вирішення освітньо-педагогічної проблеми, відкривали простір для впровадження сучасних освітньо-виховних технологій, методів розвитку естетичних якостей дизайнерів, сприяли підвищенню рівня їх естетичної культури, спонукали до художньо-творчої діяльності в дизайнерській сфері.

Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів мають бути спрямовані на вирішення комплексу важливих питань організаційного змісту, охоплювати педагогічні рішення та дії, які дають змогу ефективно використовувати освітньо-виховні можливості вищої школи з метою формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. До педагогічних умов, що можуть забезпечити ефективне вирішення вказаної проблеми віднесено такі, як-от: актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів, організація їх естетичної освіти, залучення студентів до естетизації навколишнього середовища й оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури.

1. Актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Визначення цієї педагогічної умови зумовлено тим, що особистість в освітньо-виховному процесі є його суб'єктом, який виконує певні функції, впливає на зміст і характер педагогічних дій, сприяє встановленню навчального діалогу, вносить свій досвід у процес спілкування, пізнання і творчості. Від особистості, як зазначають учені, залежить продуктивність інтелектуальної праці, створення виховного середовища, у якому схвалені рішення і дії викликають позитивну реакцію, засвідчують активну співучасть у досягненні визначеної освітньо-виховної мети.

Особистість як суб'єкт освітньо-виховного процесу має широкий спектр фізичних, психічних, соціальних, духовних сил і можливостей, які можуть бути використані в процесі розв'язання певних проблем навчального, пізнавального,

комунікативного, організаційного, виховного, творчого змісту. Науково-педагогічні спостереження підтверджують, що освітньо-виховний процес набуває ефективного характеру за умови, коли особистість виявляє відповідну активність, зацікавленість, засвідчує свої інтереси і потреби в цій сфері діяльності, свідомо реагує на зміст освітньо-виховного процесу, виявляючи при цьому визначену мотивацію і прагнення активно долучатися до спільної справи.

Професійна підготовка майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає залучення їх у ролі активних учасників освітньо-виховного процесу, які виявляють вмотивовану позицію щодо необхідності здійснення навчально-пізнавальних дій, спираються на власний досвід пізнавальної діяльності, розкривають на залучення емоційних, інтелектуальних і творчих сил і можливостей у процесі освоєння професійної майстерності. Майбутні дизайнери покликані бути свідомими й активними учасниками професійної підготовки, яка здійснюється у вищих навчальних закладах. У цьому переконують учені, які результатами своїх досліджень підтверджують важливість і необхідність залучення до освітньо-виховного процесу в якості його суб'єктів, свідомих того, що вони можуть досягти, виявляти відповідну мотивацію, розуміння сутності і значення тих якостей, які їм потрібно здобути в процесі професійної підготовки.

Наявний стан сформованості естетичної культури не може задовольнити учасників освітньо-виховного процесу. Отже, потрібні відповідні педагогічні дії, які б суттєво змінили існуючу ситуацію і вивели вказаний процес на рівень ефективного розвитку. Одним із показників цього може стати внесення змін у процес взаємодії майбутніх дизайнерів з естетичною культурою як духовно-функціональною властивістю особистості. Естетична культура не може знизитися на рівні її сприймання і розуміння лише як явища соціально важливого, а також необхідного для процесу культуротворення і розвитку мистецтва, а має позиціонуватися у свідомості майбутніх дизайнерів як їх особистісне духовне надбання, яким вони можуть пишатися, високо цінувати і творчо використовувати в процесі життєдіяльності.

Естетична культура майбутніх дизайнерів може стати унікальною за змістом, способами функціонування, характером вияву в процесі професійної діяльності за умови, якщо вона набуває статусу особистісного духовного утворення, яке є предметом наполегливої праці особистості над збагаченням власної естетичної свідомості, розвитку естетичної активності і забезпечення внутрішньої саморегуляції естетичної культури. Для досягнення такої якості і результативності формування естетичної культури майбутніх дизайнерів важливого значення набуває педагогічна умова, суть якої полягає в актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів – це комплекс педагогічних заходів, спрямований на розвиток у студентів ціннісного ставлення до естетичної культури, зокрема, розвиток у студентів інтересу до естетичної культури, орієнтації щодо неї та розвиток потреби щодо естетичної культури.

Ціннісне ставлення до естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості може мати емоційно забарвлений характер, інтелектуальну

спрямованість, а також пов'язане з певними діями і способами поведінки. Це зумовлює організацію освітньо-виховних заходів у вищих навчальних закладах, які б урахували характер розвитку ціннісного ставлення студентів-дизайнерів до естетичної культури і на цій основі впливали на вказаний процес.

Розвиток у студентів-дизайнерів ціннісної орієнтації естетичної культури характеризується тим, що їх увага акцентується на інтелектуальних способах пізнання цього духовно-функціонального утворення особистості і набуття більш поглиблених знань, понять і вражень щодо естетичної культури особистості. У цьому процесі ціннісне ставлення до естетичної культури розвивається на інтелектуальному матеріалі, який передбачає з боку студентів такі дії, як-от: отримання необхідних знань, понять і уявлень про естетичну культуру, здійснення їх аналізу, систематизації, порівняння, співставлення інформації, яка характеризує цінність і значення естетичної культури особистості.

2. Організація естетичної освіти студентів-дизайнерів.

Визначення цієї педагогічної умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах зумовлене необхідністю ефективного використання естетичної освіти як засобу впливу на естетичну свідомість, розвитку естетичної активності студентів, підготовки їх до самоорганізації духовно-функціонального утворення особистості. На сьогодні естетична освіта ще залишається значним резервом сучасної освітньо-виховної практики і тому передбачає свій подальший розвиток і впровадження.

У процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів естетична освіта покликана реалізовувати ціннісно-орієнтаційну функцію, спрямовувати увагу студентів на необхідність цілісного, багатоаспектного, системного пізнання навколишньої дійсності і мистецтва. На відміну від соціальних, художніх знань, естетична освіта відкриває простір для всебічного сприймання та осмислення предметів і явищ, акумулює емоційні, інтелектуальні, творчі сили і можливості з метою отримання ґрунтовної інформації про закономірності естетичного пізнання, особливості естетичного сприймання та оцінки навколишнього середовища.

Естетична освіта має важливе значення для формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Спираючись на освітні, розвивальні та виховні можливості естетичної освіти, вища школа покликана збагачувати естетичну свідомість студентів, розвивати такі її форми, як-от: естетичні почуття, естетичні знання та естетичний світогляд. Для майбутніх дизайнерів важливо мати емоційно-естетичний досвід, спираючись на який вони отримують можливість емоційно реагувати на естетичні прояви дійсності, виявляти асоціативну активність, що збагачує уявлення і поняття про прекрасне, співпереживати динаміку процесів і явищ, які несуть у собі важливі естетичні цінності. Водночас, перед ними постають серйозні завдання щодо системного осмислення явищ і предметів, що мають місце в навколишньому житті, художньо-творчій діяльності. Це зумовлює необхідність використання естетичної освіти для збагачення естетичного світогляду майбутніх фахівців з дизайну, розвитку їх здатності на системному рівні оцінювати й інтерпретувати естетичні цінності.

Організація естетичної освіти майбутніх дизайнерів передбачає, передусім, визначення її змісту. Питання змісту естетичної освіти майбутніх дизайнерів залишається ще не дослідженим, що певним чином відображається на практиці. Здійснений нами теоретичний аналіз цього питання дав змогу визначити складові змісту естетичної освіти майбутніх дизайнерів, до яких віднесено філософський, культурологічний, мистецтвознавчий, психологічний та професійний зміст естетичної освіти. Виділені складові естетичної освіти майбутніх дизайнерів передбачають розкриття найважливіших закономірностей та особливостей естетичного освоєння навколишньої дійсності; передачу досвіду філософського, культурологічного, мистецтвознавчого, психологічного і професійного осмислення естетичних цінностей у дійсності та мистецтві; розвиток таких якостей духовно-функціонального утворення особистості, як естетичні почуття, естетичні знання та естетичний світогляд.

Реалізація естетичної освіти майбутніх дизайнерів у вищій школі має певні особливості, пов'язані з можливостями окремих форм освітньо-виховного процесу. Ураховуючи їх специфіку й особливості вирішення освітньо-виховних завдань, визнано доцільним реалізацію естетичної освіти майбутніх дизайнерів у процесі навчальної, наукової, позааудиторної, клубної та культуротворчої діяльності. У своїй сукупності зазначені різновиди діяльності покликані забезпечити розвиток естетичної свідомості майбутніх дизайнерів, спонукати їх до багатоаспектного пізнання світу прекрасного.

3. Залучення студентів-дизайнерів до естетизації навколишнього середовища.

Ця педагогічна умова формування естетичної культури майбутніх дизайнерів має важливе значення і передбачає забезпечення тісного зв'язку освітньо-виховного процесу з існуючою практикою. Йдеться про зв'язок процесу формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну з тим спектром професійної діяльності, що пов'язаний з естетичним оформленням навколишнього середовища. Майбутні дизайнери покликані усвідомлювати, що їх естетична освіта повинна мати логічне продовження у форматі використання набутого естетичного досвіду на практиці.

Набуття студентами-дизайнерами практичного досвіду, пов'язаного з вирішенням завдань естетичного змісту, є важливим завданням вищої школи. З цією метою відбувається адаптація молодих фахівців до професійної діяльності, набуваються необхідні вміння й навички художньо-оздоблювальних та художньо-конструкторських робіт. Утім, значна частина майбутніх дизайнерів потребує педагогічної допомоги, пов'язаної з використанням на практиці естетичної культури, виявом естетичної активності в процесі спілкування, пізнання і творення художньо-естетичних цінностей, тому для ефективного формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах визнано доцільним створення педагогічної умови, суть якої полягає в залученні студентів спеціальності «Дизайн» до естетизації навколишнього середовища, зокрема, природного, предметного, соціального і мистецького середовища.

У науковій літературі процес естетизації навколишнього середовища набув певного висвітлення. Учені пропонують визначати цей процес як діяльність, яка прагне внести певні зміни, доповнення до предметів і явищ дійсності з тим, щоб посилити виразність їх форми, розкрити нові грані естетичного змісту, передати особистісне ставлення до проявів прекрасного в природі, побуті, одязі, манерах поведінки тощо. Інтерпретуючи таким чином сутність естетизації навколишнього середовища, дослідники надають перевагу культурознавчим аспектам, засвідчують якісні зміни, які відбуваються в цьому процесі.

Естетизація навколишнього середовища є тим процесом, який свідчить також про естетичну активність у ньому особистості, вияв нею естетичних почуттів, використання набутих раніше естетичних знань, виконання творчої діяльності, пов'язаної з привнесенням елементів естетичної виразності в певні предмети, явища тощо. Залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища передбачає виконання ними комунікативних, пізнавальних і творчих дій, пов'язаних з освоєнням прекрасного в природі. У процесі естетичного спілкування, пізнання і творчості студенти привчаються акумулювати увагу на проявах естетичного змісту в природному середовищі, прагнуть об'єднувати набуті естетичні знання, поняття й уявлення про красу природних явищ, переносити естетичні враження й оцінки від одних природних об'єктів до інших, визначати власні творчі проекти з урахуванням їх естетичної цінності і значення.

Не менш важливим є залучення майбутніх дизайнерів до естетизації предметного середовища. У процесі спілкування, пізнання і творчості студенти отримують можливість емоційно реагувати на виразність форми і змісту предметів побуту, костюма, прикрас та інших речей, які супроводжують людину в її житті, праці, спілкуванні. Їх пізнавальні і творчі дії дають змогу інтегрувати естетичний досвід та використовувати його на практиці.

Майбутні дизайнери мають можливість залучатися до естетизації соціального середовища. Вони спостерігають, вивчають, узагальнюють процеси, наявні в системі суспільних, родових, сімейних, міжособистісних відносин і прагнуть їх передати в естетичній формі. Естетизація соціального середовища спонукає студентів-дизайнерів до вияву естетичної активності, пов'язаної з культурою спілкування, розвитком народних традицій, звичаїв, обрядів, урочистостей, присвячених важливим подіям життя суспільства й окремої людини.

Важливим проявом естетичної активності майбутніх дизайнерів є їх участь в естетизації мистецького середовища. Цей процес передбачає налагодження комунікативних зв'язків з явищами і подіями, які мають місце в мистецькому житті, розгортання пізнавальної діяльності, пов'язаної з вивченням історії, традицій і сучасності в розвитку художньої культури; виконання творчої роботи, що дає змогу в естетичній формі передати суть того, що визначає зміст наукової, навчальної, методичної, мистецької продукції.

4. Оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури.

Визначення цієї педагогічної умови зумовлене необхідністю надання допомоги майбутнім дизайнерам у забезпеченні процесу самоорганізації естетичної культури.

Самоорганізація естетичної культури особистості є її характерною ознакою, яка присутня на найважливіших етапах її формування – у дошкільному, шкільному та студентському віці. Але саме у студентському віці естетична культура формується як духовно-функціональне утворення, у якому механізм самоорганізації спирається на емоційні, інтелектуальні і творчі можливості особистості. Це зумовлює прагнення майбутніх фахівців залучати до процесу самоорганізації естетичної культури найважливіші сили і можливості, спиратися на них і на цій основі вносити регулятивні дії в зазначений процес.

Теоретичне дослідження цього питання дало змогу визначити різновиди досвіду самоорганізації естетичної культури, якими покликані оволодіти майбутні дизайнери, зокрема, емоційно-спонукальний, інтелектуально-регулятивний та креативно-корекційний досвід.

Сутність емоційно-спонукального досвіду полягає у використанні самовідчуття в процесі самоорганізації естетичної культури. Студенти-дизайнери покликані виявляти уважне ставлення до своїх почуттів, оцінювати власний емоційний стан і його вплив на естетичне ставлення до дійсності і мистецтва, спиратися на позитивні почуття й емоції в процесі зв'язку з естетичними проявами навколишнього середовища, виявляти емоційну реакцію на предмети і явища, які заслужовують на відповідну естетичну оцінку, використовувати на практиці емоційно-спонукальні можливості впливу на естетичну культуру. Цей досвід передбачає самовідчуття студентів у процесі взаємозв'язку з естетичними цінностями; звернення до соціальних, художніх та естетичних почуттів; урахування емоційного стану в процесі спілкування з творами мистецтва; надання певного значення почуттям, які супроводжували особистість; вияв інтересу студентів у сфері художньої культури; оцінка ролі почуттів як регулятора поведінки в певних ситуаціях життя; стимулююча роль почуття прекрасного в житті студентів; спонукання почуттів до творчої діяльності за законами краси.

Також для забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури студентів-дизайнерів потрібен інтелектуально-регулятивний досвід. Майбутнім дизайнерам важливо спиратися на інтелектуальні можливості з тим, щоб процес самоорганізації естетичної культури набував глибокого і свідомого характеру, сповненого розуміння того, що необхідно зробити для подальшого розвитку і збагачення духовно-функціонального зв'язку зі світом прекрасного. Інтелектуально-регулятивний досвід передбачає самоусвідомлення студентів у процесі освоєння естетичних цінностей; у процесі освоєння естетичних явищ дійсності соціальної, художньої й естетичної інформації; оцінка студентами власних інтелектуальних можливостей освоєння естетичного в дійсності та мистецтві; урахування інтелектуально-пізнавального потенціалу студентів у процесі зв'язку з цінностями естетичної культури; вплив орієнтації студентів у сфері художньої культури; регулятивна роль знань у процесі оцінювання художніх творів; прийняття оцінних рішень, що стосуються розвитку естетичної культури.

Майбутні дизайнери здійснюють самоорганізацію естетичної культури, спираючись при цьому також на творчі сили і можливості. Цей процес набуває відчутної гостроти й значущості, коли дизайнери працюють над художньо-творчими проектами і звертаються до власних можливостей з метою прийняття оптимальних рішень. Досвід креативно-корекційного змісту спонукає майбутніх дизайнерів не лише зацікавлено й критично ставитися до естетичної культури, але й виявляти при цьому прагнення до внесення змін, які б збагатили власне духовно-функціональне утворення. Креативно-корекційний досвід, який покликані освоїти студенти, передбачає використання саморегуляції як способу самоорганізації естетичної культури студентів-дизайнерів; звернення студентів-дизайнерів у процесі освоєння естетичних цінностей до самовідчуття та самоусвідомлення своєї ролі і значення; урахування креативного потенціалу і можливостей майбутніх дизайнерів у процесі художньо-естетичної творчості; вияв студентами-дизайнерами потреби у творчому вирішенні художніх завдань; корекційні дії студентів-дизайнерів, пов'язані з їх участю в процесі художньо-конструкторської творчості; прийняття студентами-дизайнерами рішень, що пов'язані зі зміною ціннісного ставлення до творів мистецтва.

ТЕМА 11. ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК САМООРГАНІЗУЮЧА СИСТЕМА ОСОБИСТОСТІ

Постановка і теоретичне осмислення цього питання зумовлені тим, що в науково-педагогічній літературі естетична культура майбутніх дизайнерів висвітлюється переважно з урахуванням її формальних ознак і необхідності досягнення результатів, згідно з якими естетична культура молодих фахівців відповідала б сучасним суспільним вимогам. За таких обставин зазначене духовно-функціональне утворення майбутніх дизайнерів формалізується, не розкриваються закономірності й особливості його функціонування як складного особистісного утворення, здатного до самоорганізації, послідовного розвитку, збагачення в системі професійної освіти.

Прагнення до актуалізації вказаної проблеми у вищих навчальних закладах має важливе значення, дає змогу привернути увагу студентської молоді до необхідності формування естетичної культури. При цьому увага актуалізується переважно на питаннях загальнотеоретичного змісту, зокрема:

- естетична культура дизайнера як складова його професійної підготовки;
- суспільні вимоги до естетичної культури дизайнера;
- правові засади естетичної підготовки фахівців з дизайну;
- формальні ознаки естетичної культури дизайнера;
- функції естетичної культури дизайнера;
- критерії та показники сформованості естетичної культури дизайнера;
- особливості практичного використання естетичної культури дизайнера;
- значення естетичної культури дизайнера для його професійної діяльності.

Визначаючи в якості об'єкта педагогічного впливу переважно формальні ознаки процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, учені

зосереджують зусилля навколо осмислення таких аспектів цього духовно-функціонального утворення, як-от: сутність, особливості, місце, роль і значення, способи організації естетичної, художньо-конструкторської діяльності, комунікативний зв'язок із соціальною практикою, перспективи естетичної, дизайн-освіти майбутніх фахівців у системі вищої школи. Дослідницькі зусилля пов'язуються з вирішенням питань, які мають загальнотеоретичний та прикладний характер, що, на думку вчених, має посилити ставлення освітньо-виховної практики до естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну та її формування у вищих навчальних закладах.

Розгляд на теоретичному рівні вказаних ознак процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів відбувається у зв'язку з необхідністю підвищення якості продуктів художньо-конструкторської діяльності дизайнерів. Адже рівень та якість дизайнерських рішень і проектів не завжди відповідає естетичним критеріям, інтересам, запитам, потребам і вимогам сучасної суспільної та культуротворчої практики. Нерідко продукуються дизайнерські вироби, які йдуть упереч тому, що засвідчувало б про вишуканість естетичного смаку, досягнення естетичної виразності предметів і явищ у сфері життєдіяльності людей, забезпечення їх відповідним естетичним змістом.

З урахуванням зазначеного набуває особливої гостроти й актуальності проблема, що стосується існуючих резервів процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, які сприяють системності у визначенні та застосуванні цього духовно-функціонального утворення особистості, використання його спроможності до самоорганізації на практиці.

Маючи тісний зв'язок із зовнішніми проявами свого функціонування, естетична культура дизайнера спроможна впливати на важливі процеси, які відбуваються на рівні почуттів, мислення і творчості дизайнера. Цей спектр функціонування естетичної культури заслуговує на особливу увагу у зв'язку з тим, що виступає необхідною умовою саморозвитку, самозбагачення та самотворення особистості фахівця з дизайну. Естетична культура на рівні свого функціонування свідчить про спроможність дизайнера нарощувати і зміцнювати свої творчі можливості, збагачувати власний досвід взаємодії зі світом прекрасного і на цій основі підвищувати кваліфікаційний рівень, формувати професійну майстерність, виявляти творчу активність, оригінальність тощо.

Наголошуючи на потенційних можливостях естетичної культури дизайнера як самоорганізуючої системи, здатної для прийняття не тільки формальних рішень, але й генерування якісного духовного продукту, нами визнано доцільним проектування процесу його формування в умовах сучасної освітньо-виховної практики. За таких обставин посилюється увага до внутрішніх процесів цього духовно-функціонального утворення, таких його проявів, як-от: естетичне самовідчуття, естетична самооцінка, естетична саморегуляція особистості.

Отже, теоретичний аналіз естетичної культури майбутніх дизайнерів як об'єкта педагогічного впливу дає змогу констатувати, що формалізація цього духовно-функціонального явища на педагогічному рівні не є конструктивним підходом до його осмислення та формування. Це суттєво обмежує духовно-творчий потенціал особистості, згортає можливі способи і форми самопрезентації та творчої

діяльності, створює формальні й бюрократичні перешкоди на шляху до підвищення рівня сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Освітньо-виховна практика покликана спонукати майбутніх дизайнерів до усвідомлення того, що якість і відповідність їх естетичної культури залежить не від формального наслідування існуючих естетичних норм, критеріїв, цінностей, а від спроможності самостійно вибудувувати власну систему естетичного ставлення до навколишньої дійсності і мистецтва, спиратися на актуалізовані в естетичній свідомості почуття, знання, світоглядні уявлення, виявляти естетичну активність по відношенню до предметів, явищ і процесів, які є в повсякденному житті, праці, навчанні, дозвіллі та творчості.

Отже, йдеться про якісно нові пріоритети в системі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Ці пріоритети мають бути глибоко осмислені, що дасть змогу майбутнім дизайнерам усвідомити існуючі в їх професійній підготовці резерви, звернути увагу на необхідність набуття естетичного досвіду, спроможного до встановлення плідного художньо-естетичного діалогу з проявами естетичного в дійсності і мистецтві. Педагогічні дії, переорієнтовані з формального підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, до вибудови духовно-функціонального утворення особистості на принципах самоорганізації дають змогу суттєво оновити існуючу освітньо-виховну практику у вищих навчальних закладах. За таких обставин виникає потреба в модернізації вищої школи, яка має відповідні можливості для ефективного вирішення проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ"

Кафедра декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

_____ О. А. Остроушка

"__" _____ 20__ р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Спецкурс «Естетична культура дизайнера»

спеціальність 022 Дизайн

галузі знань 02 Культура і мистецтво

Факультет мистецтв, художньо-графічне відділення

Кривий Ріг – 2016

Томашевський В. В. Естетична культура дизайнера : програма і методика спекурсу [для студентів спеціальності 022 Дизайн] / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг : КДПУ, 2016. – 15 с.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ

Томашевський В. В., канд. пед. наук, доцент кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

РЕЦЕНЗЕНТИ

Пішванк Р. О., канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри образотворчого мистецтва.

Обговорено та схвалено кафедрою ДІМ та дизайну

«22» вересня 2016 р., протокол № 2

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Томашевський В. В.

Схвалено Вченою радою ДВНЗ «КДПУ»

« ____ » _____ 20__ р., протокол № _____

©Томашевський В. В.,
2016 рік

©Кафедра ДІМ та
дизайну, 2016 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2,0	Галузь знань <u>02 Культура і мистецтво</u>	(за вибором)	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2			4
Індивідуальне завдання _____		Семестр	
Загальна кількість ауд. годин – 60 год.	Спеціальність:		8
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 год., 8 сем. самостійної роботи студента – 3 год.		022 Дизайн	22 год.
	Додаткова спеціальність (спеціалізація):	Практичні, семінарські	
		12 год.	-
		Лабораторні	
		0 год.	-
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	Самостійна робота	
		26 год.	-
Індивідуальні завдання: -			
		Вид контролю: залік	

2. Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Спецкурс «Естетична культура дизайнера» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціальності спеціальність 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво.

Предметом вивчення є теоретичні відомості про сутність, зміст і структуру естетичної культури дизайнера, її соціально-історичні, культурологічні та педагогічні аспекти, а також шляхи її формування у вищих навчальних закладах.

Міждисциплінарні зв'язки: етика, естетика, дизайн, культурологія, філософія, психологія, педагогіка.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: з'ясувати сучасний стан розробленості проблеми формування естетичної культури особистості, і, зокрема, естетичної культури дизайнера у вищих навчальних закладах; визначити шляхи формування естетичної культури дизайнерів у вищих навчальних закладах та педагогічні умови, за яких цей процес найбільш ефективно впроваджується в практику.

Завдання: вивчення дисципліни полягає в тому, щоб надати студентам теоретичні знання про сутність, зміст і структуру естетичної культури дизайнера, з'ясувати її соціально-історичні витоки, культурологічне значення та можливості педагогічного забезпечення процесу її формування; допомогти зорієнтуватися в критеріях і показниках, що вказують на сформованість у студентів-дизайнерів естетичної культури; окреслити шляхи формування естетичної культури у вищих навчальних закладах, а саме: постановка мети та завдань формування естетичної культури в умовах вищої школи, визначення її принципів, напрямів і педагогічних умов, за яких процес формування естетичної культури у вищих навчальних закладах буде найбільш ефективним; сприйняти й усвідомити естетичну культуру як явище, що відіграє найважливішу роль у системі самоорганізації особистості дизайнера.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- поняття, структуру, функції естетичної культури особистості;
- найбільш розповсюджені теоретичні підходи до формування естетичної культури особистості та їх сучасні методи інтерпретації;
- основні задачі і головні цілі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- принципи та методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- принцип дії механізму самоорганізації в системі формування естетичної культури;
- основні шляхи формування естетичної культури в умовах вищої школи;

уміти:

- застосовувати на практиці отримані теоретичні знання в процесі навчальної, наукової, самостійної та культуротворчої діяльності;
- розрізнити змістові характеристики критеріїв і показників сформованості естетичної культури, проводити самодіагностику цього

процесу та діагностику щодо окремих студентських груп і дизайнерських колективів;

- системно підходити до вирішення практичних професійних завдань на засадах саморозвитку, самозбагачення і самотворення;
- усвідомлювати естетичну культуру як духовно-функціональне утворення особистості як найбільш дієве та ефективне, що будується на принципах самоорганізації.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Історичні передумови розвитку естетичної культури особистості, її зміст та сутність.

ТЕМА 1. ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ТА ОСВІТНЬО-ВИХОВНЕ ЯВИЩЕ.

1. Естетична культура як соціально-історичне явище.
2. Естетична культура як культурологічне явище.
3. Естетична культура як освітньо-виховне явище.

ТЕМА 2. СУТНІСТЬ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА.

ТЕМА 3. СТРУКТУРА ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА.

1. Естетична свідомість.
2. Естетична активність.
3. Естетична самоорганізація.

ТЕМА 4. ФУНКЦІЇ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА.

1. Соціально-ціннісна функція естетичної культури дизайнера.
2. Культуротворча функція естетичної культури дизайнера.
3. Особистісно-регулятивна функція естетичної культури дизайнера.

ТЕМА 5. КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА.

1. Ціннісно-орієнтаційний критерій.
2. Організаційно-діяльнісний критерій.
3. Особистісно-регулятивний критерій.

Змістовий модуль 2. Шляхи формування естетичної культури у ВНЗ.

ТЕМА 6. РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ.

ТЕМА 7. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА В УМОВАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ.

1. Мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.
2. Завдання формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну в процесі професійної підготовки.

ТЕМА 8. НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИЗАЙНЕРА В УМОВАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ.

ТЕМА 9. ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.

1. Суспільні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.
2. Культурологічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.
3. Педагогічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.
4. Особистісні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

ТЕМА 10. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.

1. Актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів.
2. Організація естетичної освіти студентів-дизайнерів.
3. Залучення студентів-дизайнерів до естетизації навколишнього середовища.
4. Оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури.

ТЕМА 11. ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК САМООРГАНІЗУЮЧА СИСТЕМА ОСОБИСТОСТІ.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма навчання					
	усь го	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ 1.												
Змістовий модуль 1. Історичні передумови розвитку естетичної культури особистості, її зміст та сутність.												
Тема 1. Естетична культура особистості як соціально-історичне, культурологічне та освітньо-виховне явище		2				2						
Тема 2. Сутність естетичної культури дизайнера		2				2						
Тема 3. Структура естетичної культури дизайнера		2				2						
Тема 4. Функції естетичної культури дизайнера		2				2						
Тема 5. Критерії та показники сформованості естетичної культури дизайнера		2				2						
Змістовий модуль 2. Шляхи формування естетичної культури у ВНЗ.												
Тема 6. Роль професійної освіти у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів		2				2						
Тема 7. Мета і завдання формування естетичної культури дизайнера в умовах вищої школи		2				2						

Тема 8. Напрями формування естетичної культури дизайнера в умовах вищої школи		2			2				
Тема 9. Принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.		2		4	2				
Тема 10. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.		2		4	4				
Тема 11. Естетична культура як самоорганізуюча система особистості.		2		4	4				
Разом годин:	60	22		12	26				

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Художньо-естетичні вправи до теми 9.	4	
2	Художньо-естетичні вправи до теми 10.	4	
3	Художньо-естетичні вправи до теми 11.	4	
	Всього	12	

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ

1. Самостійна робота над об'ємними художньо-естетичними композиціями з простих геометричних фігур.
2. Самостійна робота над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими стилізації природної форми.
3. Самостійна робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону.

4. Самостійна робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню статичної та динамічної композиції.
5. Самостійна робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню симетричної та асиметричної композиції.
6. Самостійна робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню врівноваженої та неуврівноваженої композиції.
7. Самостійна робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими трансформації кубічної форми (об'ємно-просторова композиція).
8. Самостійна робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими графічній трансформації кубічної форми.
9. Самостійна робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів.
10. Самостійна робота над створенням арт-об'єктів художньо-естетичного спрямування.
11. Художньо-естетичні завдання з дизайн-проекування з використанням малих пластичних форм.
12. Художньо-естетичні завдання з дизайн-проекування з використанням малих пластичних малих архітектурних форм.
13. Самостійні завдання з проєкування художньо-естетичного оформлення просторового середовища до Дня дизайнера (до Дня працівника освіти, до Дня козацької слави, Дня студента та ін.)
14. Творчі завдання з проєкування художньо-естетичного оформлення тематичних вивісок магазину або мережі магазинів підприємств та інших організацій.
15. Художньо-естетичні вправи з виготовлення ескізів об'ємних планшетів (простих модулів) відповідно до заданих розмірів.
16. Завдання з дизайн-проекування художньо-естетичного оформлення фасаду художньо-графічного відділення факультету мистецтв Криворізького державного педагогічного університету та виготовлення в матеріалі рекламного банеру.
17. Завдання з комплексного дизайн-проекування художньо-естетичного оформлення міжповерхового простору КДПУ «Визначні дати становлення університету».
18. Завдання з комплексного дизайн-проекування художньо-естетичного оформлення інтер'єру спеціалізованого (навчального, торгового або житлового) приміщення.
19. Завдання з комплексного дизайн-проекування художньо-естетичного оформлення інтер'єру з введенням декоративного елемента (підставки під квіти, меблі, розпис, вітраж, імітація «сграфіто» та ін.).
20. Завдання з комплексного дизайн-проекування художньо-естетичного оформлення інтер'єру з використанням українських етнічних мотивів.

21. Комплексна розробка з використанням спеціалізованого програмного забезпечення в профільній дизайнерській роботі (проектування упаковки, розробка дизайну інтер'єру, розробка оригінал-макету поліграфічного видання, розробка оформлення інтернет-ресурсів тощо).
22. Комплексна робота над етапами розробки спеціалізованих дизайн-проектів за різними напрямками діяльності (проектування упаковки, розробка інтер'єру, розробка оригінал-макету поліграфічного видання, розробка оформлення інтернет-ресурсів тощо).
23. Самостійні завдання з художньо-естетичного комплексного дизайн-проектування та розробки корпоративного (фірмового) стилю установи, підприємства, організації.
24. Самостійні завдання з проектування художньо-естетичного оформлення Криворізького державного педагогічного університету.
25. Самостійні завдання з проектування художньо-естетичного оформлення музею історії Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею.
26. Самостійні завдання з проектування художньо-естетичного оформлення спеціалізованого інтернет-ресурсу (веб-сайту) організації, установи, підприємства, університету тощо.
27. Самостійні завдання з проектування художньо-естетичного оформлення інтерфейсу інтернет-заходу («Міс КДПУ», «Посвята в дизайнери», «Конкурс АРТ-Погляд» та ін.)
28. Розробка художньо-естетичного візуального графічного забезпечення до науково-практичної конференції та інших наукових заходів кафедри, факультету, університету.
29. Розробка художньо-естетичної візуалізації інформаційного ресурсу Криворізького державного педагогічного університету.
30. Самостійні завдання з проектування та художньо-естетичного оформлення упаковки товару, подарункової упаковки та інших видів подарункової продукції, демонстраційного дисплею тощо.
31. Комплексна розробка художньо-естетичного оформлення рекреаційних зон університету з використанням поліграфічних плоских та об'ємних елементів.
32. Самостійне завдання з художньо-естетичного оформлення оригінал-макету спеціалізованого періодичного поліграфічного видання (журнал, каталог, постер та ін.)
33. Самостійні завдання з художньо-естетичного оформлення оригінал-макету книжки та її ілюстрування (серія ілюстрацій).
34. Самостійні завдання з художньо-естетичного оформлення оригінал-макету арт-книги або книжки-розмальовки для дітей дошкільного віку.
35. Розробка художньо-естетичного поліграфічного супроводу рекламної профорієнтаційної компанії Криворізького державного педагогічного університету.

36. Самостійні завдання зі створення оригінал-макетів рекламних постерів (друкованих видань) із застосуванням елементів фірмового стилю.
37. Самостійні завдання зі стилізації та розробки текстильної орнаментики на основі рослинної, тваринної форми, геометричної орнаментики.
38. Художньо-естетичні вправи зі створення глибинно-просторової відкритої, закритої та багаторівневої форми.
39. Художньо-естетичні вправи зі створення дизайн-проекту входу в архітектурну споруду (фронтальне графічне та об'ємне вирішення).
40. Художньо-естетичні вправи зі створення дизайн-проекту зупинки громадського транспорту.
41. Художньо-естетичні вправи зі створення дизайн-проекту та макету зупинки громадського транспорту.
42. Художньо-естетичні вправи зі створення дизайн-проекту та макету декорацій оформлення сцени до тематичного вечора, пісенного шоу, КВК, вистави, лялькового театру, казкового персонажу та ін.

7. Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
 - 1) за джерелом інформації: словесні – лекція, презентація, розповідь, бесіда, пояснення; практичні – естетичні, культуротворчі;
 - 2) за ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі, творчі;
 - 3) за ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача, самостійна робота студентів.

8. Методи контролю

1. Фронтальне опитування.
2. Залік.

9. Розподіл балів, які отримують студенти (залік 6 сем.)

Залік 8 сем

Поточне тестування та самостійна робота											Сума
Змістовий модуль № 1					Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	100
6	6	6	6	6	6	6	6	17	17	18	

Бали, які отримують студенти розподіляються таким чином:

1. Відвідування лекційних і практичних (семінарських) занять – 42 бали (3 бали за 1 відвідування).
2. Опрацювання завдань практичних (семінарських) занять – 36 балів (12 балів за виконані практичне завдання).
3. Опрацювання завдань самостійної роботи – 22 бали (2 бали за 1 виважену самостійну роботу).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
71-79	C		
61-70	D	задовільно	
50-60	E		
30-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Методичне забезпечення

Робоча навчальна програма дисципліни. Тексти лекцій. Наочно-методичні матеріали і рекомендації для самостійної роботи. Перелік рекомендованої літератури з дисципліни (базова, допоміжна). Перелік тем для практичних (семінарських) занять і завдань для самостійної роботи.

10. Рекомендована література

Базова:

1. Азархин А. В. Мировоззрение и эстетическое развитие личности / А. В. Азархин ; АН УССР, Ин-т философии ; [отв. ред. В. П. Михалев]. – К. : Наук. думка, 1990. – 192 с.
2. Алехина Т. В. На пути к эстетическому переживанию / Т. В. Алехина // Гуманит. науки. – 2002. – №3. – С. 40–47.
3. Апресян Г. З. Эстетическое сознание. Объективные и субъективные факторы его формирования / Г. З. Апресян. – М. : Искусство, 1981. – 225 с.
4. Аронов В. Р. Дизайн и искусство / В. Р. Аронов. – М., 1984. – 64 с. (Сер. «Эстетика». – №2).
5. Асмус В. Ф. Вопросы теории и истории эстетики : сб. стат. / В. Ф. Асмус. – М. : Искусство, 1968. – 654 с.
6. Афасижев М. Н. Эстетические потребности человека / М. Н. Афасижев. – М. : Знание, 1979. – 63 с.
7. Борев Ю. Б. Эстетика : [учеб. пособие] / Ю. Б. Борев. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – 704 с.
8. Бутенко В. Г. Культурно-освітні середовище навчального закладу як важливий чинник формування естетичного світогляду молоді / В. Г. Бутенко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. пр. – Херсон : Херсонський національний технічний університет, 2010. – №2 (3). – С. 153–154.
9. Бутенко В. Г. Культурологічні аспекти формування естетичної свідомості учнівської і студентської молоді / В. Г. Бутенко // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Херсон : ХДУ, 2003. – Вип. 34. – С. 17–20.
10. Гаврилюк П. И. Эстетическая культура и социальный прогресс / П. И. Гаврилюк. – К. : Наукова думка, 1978. – 242 с.
11. Гіптерс З. В. Художньо-творча діяльність студентів вищих закладів освіти України / З. В. Гіптерс. – К. : Альтерпрес, 1998. – 285 с.
12. Державна комплексна програма естетичного виховання / [укл. І. А. Зязюн, О. М. Семашко] // Рідна школа. – 1995. – №12. – С. 29–52.
13. Зязюн І. А. Естетичний досвід особи / І. А. Зязюн. – К. : Вища школа, 1976. – 174 с.
14. Іванов В. П. Практика і естетична свідомість: методологічні питання походження естетичної свідомості / В. П. Іванов. – К. : Мистецтво, 1971. – 222 с.

15. Каган М. С. Эстетическая культура личности / М. С. Каган. – М. : Знание, 1988. – 127 с.
16. Комарова А. И. Эстетическая культура личности / А. И. Комарова. – К. : Вища школа, 1988. – 152 с.
17. Крылова Н. Б. Формирование эстетической культуры личности: школа, трудовой коллектив, вуз / Н. Б. Крылова, Л. П. Печко. – М. : Знание, 1986. – 64 с.
18. Кучерюк Д. Ю. Естетичне сприйняття предметного середовища / Д. Ю. Кучерюк. – К. : Наукова думка, 1973. – 143 с.
19. Мельничук С. Г. Теорія і практика формування естетичної культури майбутніх учителів: історико-педагогічний аспект 1860-1990 рр. : [монографія] / С. Г. Мельничук. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. Володимира Винниченка, 2006. – 248 с.
20. Філософський словник / [за ред В. І. Шинкарука]. – К. : УРЕ АН УРСР, 1973. – 600 с.
21. Шевнюк О. Л. Культурологія : [навч. посіб.] / О. Л. Шевнюк. – К. : Знання-Прес, 2004. – 353 с.
22. Шевченко Г. П. Художньо-естетичне виховання студентської молоді : [монографія] / Г. П. Шевченко, Ю. А. Пастухова. – Луганськ, 2010. – 180 с.
23. Шляхова Н. Емоції і художня творчість / Н. Шляхова. – К. : Мистецтво, 1981. – 102 с.
24. Щербо А. Б. Красота воспитывает человека / А. Б. Щербо, Д. Н. Джола. – К. : Рад. школа, 1974. – 104 с.
25. Эстетическое сознание и художественная культура / [под. ред. В. И. Мазепы]. – К. : Наук. думка, 1983. – 279 с.
26. Яковлев Е. Г. Эстетический вкус как категория эстетики / Е. Г. Яковлев. – М., 1986.

Допоміжна:

27. Андрущенко В. П. Майбутнє університетів ХХІ століття: спроба прогностичного аналізу / В. П. Андрущенко // Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр. : у 5-и т. – Т. 5. Вища освіта. – К. : Педагогічна думка, 2012. – С. 11–30.
28. Кудін В. О. Естетичне в системі навчання і виховання / В. О. Кудін // Єдність раціонального та емоційно-почуттєвого в освітньо-виховних системах : наук.-метод. зб. – Харків : ХДПУ, 1996. – С. 12–14.

29. Лісова С. В. Естетична культура особистості як складова підготовки майбутнього фахівця в системі професійної освіти / С. В. Лісова // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2010. – Вип. 50. – С. 60–63.
30. Лічковах В. А. Естетика і професійна освіта / В. А. Лічковах // Вісник Чернігівського державного педагогічного ун-ту імені Т. Г. Шевченка. Серія : педагогічні науки. – Чернігів : ЧДПУ імені Т. Г. Шевченка, 2009. – Вип. 7. – №72. – С. 28–31.
31. Прусак В. Ф. Організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. Ф. Прусак. – К., 2009. – 20 с.
32. Руденченко А. А. Розвиток обдарованості студентів вищих навчальних закладів засобами етнодизайну: теорія і практика : [монографія] / А. А. Руденченко. – К. : Видавництво НПУ імені М. Драгоманова, 2006. – 367 с.
33. Рудницька О. Мистецтво у розвитку культури студентів / О. Рудницька // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Мистецтво і освіта : зб. наук. пр. – Л. : Каменярь, 1998. – Вип. 3. – С. 82–88.
34. Эстетическое развитие и воспитание молодежи / [под ред. О. В. Лармина]. – М., 1978.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азархин А. В. Мировоззрение и эстетическое развитие личности / А. В. Азархин ; АН УССР, Ин-т философии ; [отв. ред. В. П. Михалев]. – К. : Наук. думка, 1990. – 192 с.
2. Алехина Т. В. На пути к эстетическому переживанию / Т. В. Алехина // Гуманит. науки. – 2002. – №3. – С. 40–47.
3. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды : в 2-х т. – Т. I. / Б. Г. Ананьев. – М. : Педагогика, 1980. – 231 с.
4. Андрущук І. В. Краса у системі розвитку естетичної культури особистості / І. В. Андрущук // Професійно-художня освіта України : зб. наук. пр. / [редкол. : І. А. Зяюн (голова), В. О. Радкевич, Р. Т. Шмагало (заст. голови та ін.)]. – К. : Черкаси : Черкаський ЦНТЕІ, 2007. – Вип. III. – С. 42–49.
5. Андрущенко Т. Феномен естетичного : базові підвалини його сучасного пізнання / Т. Андрущенко // Вища освіта України. – 2008. – № 2. – С. 112–118.

6. Анохин П. К. Избранные труды: философские аспекты теории функциональной системы / П. К. Анохин. – М. : Наука, 1978. – 400 с.
7. Апресян Г. З. Эстетическое сознание. Объективные и субъективные факторы его формирования / Г. З. Апресян. – М. : Искусство, 1981. – 225 с.
8. Арнхейм Р. Визуальное мышление / Р. Арнхейм // Зрительные образы: феноменология и эксперимент. – Душанбе, 1971. – С. 9–29.
9. Аронов В. Р. Дизайн и искусство / В. Р. Аронов. – М., 1984. – 64 с. (Сер. «Эстетика». – №2).
10. Асмус В. Ф. Вопросы теории и истории эстетики : сб. стат. / В. Ф. Асмус. – М. : Искусство, 1968. – 654 с.
11. Афасижев М. Н. Эстетические потребности человека / М. Н. Афасижев. – М. : Знание, 1979. – 63 с.
12. Ашкенази Г. И. Цвет в природе и технике / Г. И. Ашкенази. – М. : Энергия, 1974. – 94 с.
13. Антонович Є. А. Теорія і методика дизайну в контексті розвитку концепції сучасного національного дизайну / Є. А. Антонович // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць № 13. – Спеціальний випуск : Мистецько-педагогічна освіта: проблеми та перспективи / редкол. Буряк В. К. (гол. ред.) та ін. – Кривий Ріг : КДПУ, 2005. – С. 3–8.
14. Бабічев О. І. Мистецтво та становлення особистості студента (естетичний аспект) : [метод. посіб.] / О. І. Бабічев, В. М. Швирка. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 124 с.
15. Баленок В. С. Эстетичне і природа. Питання естетичного відношення до дійсності / В. С. Баленок. – К. : Мистецтво, 1973. – 194 с.
16. Барташевич А. А. Основы художественного конструирования / А. А. Барташевич. – М. : Высш. шк., 1984. – 224 с.
17. Бех І. Д. Емоційні передумови мистецького світогляду особистості / І. Д. Бех // Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти : зб. матеріалів наук.-методол. семінару. – Чернівці, 2007. – С. 14–15.
18. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : [наук.-метод. посібник] / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
19. Бычков В. В. Эстетика : краткий курс / В. В. Бычков. – М. : Проект, 2003. – 384 с.
20. Богоявленская Д. Б. Субъект деятельности в проблематике творчества / Д. Б. Богоявленская // Вопросы психологии. – 1999. – №2. – С. 35–40.

21. Бойчук О. В. Мистецтво дизайну та навчальний процес / О. В. Бойчук // *Художня освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку.* – К., 1998. – С. 67–69.
22. Борев Ю. Б. Эстетика : [учеб. пособие] / Ю. Б. Борев. – Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 704 с.
23. Борзова Е. П. История мировой культуры / Е. П. Борзова. – [3-е изд., стер.] – СПб : Лань, 2004. – 672 с.
24. Букач М. М. Естетичні засади реформування освіти / М. М. Букач // *Наук. праці. Сер. : Пед. науки / Миколайк держ. гуманіт. ун-т ім. Петра Могили.* – Миколайк, 2004. – Т. 36, вип. 23. – С. 7–12.
25. Бутенко В. Г. Культурно-освітнє середовище навчального закладу як важливий чинник формування естетичного світогляду молоді / В. Г. Бутенко // *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. пр.* – Херсон : Херсонський національний технічний університет, 2010. – №2 (3). – С. 153–154.
26. Бутенко В. Г. Культурологічні аспекти формування естетичної свідомості учнівської і студентської молоді / В. Г. Бутенко // *Педагогічні науки : зб. наук. пр.* – Херсон : ХДУ, 2003. – Вип. 34. – С. 17–20.
27. Бутенко В. Г. Методологічні аспекти становлення мистецької та дизайнерської освіти в Україні / В. Г. Бутенко // *Діалог культур: Україна у світовому контексті. Мистецтво і освіта : зб. наук. пр.* – Вип. 6. – Львів : Українські технології, 2001. – С. 135–143.
28. Бутенко В. Г. Педагогіка краси як теоретико-методична основа естетичної освіти і виховання молоді / В. Г. Бутенко // *Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр. : в 5 т. / АІН України. До 15-річчя АІН України.* – К., 2007. – Т. 1 : Теорія та історія педагогіки. – С. 267–278.
29. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. – М. : Искусство, 1986. – 573 с.
30. Выготский Л. С. Психология развития как феномен культуры / Л. С. Выготский. – М. – Воронеж : НПО «МОДЭК», 1996. – 512 с.
31. Витковская Н. С. Формирование эстетической культуры младших школьников: из опыта работы / Н. С. Витковская, А. В. Щербо, Д. Н. Джала. – К. : Рад. школа, 1985. – 134 с.
32. Вишнякова Л. Р. Формирование эстетической культуры учащихся профтехучилищ / Л. Р. Вишнякова. – К. : Либідь, 1984. – 104 с.

33. Восводін О. П. Естетична оцінка : [монографія] / О. П. Восводін, О. В. Горохова. – Луганськ : Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2010. – 140 с.
34. Волкотруб Н. Г. Основы художественного конструирования : [учебник для худож. учеб. заведений] / Н. Г. Волкотруб. – К. : Вища школа, 1988. – 191 с.
35. Вопросы эстетического воспитания школьников : сб. науч. трудов. – Вып. 1. / [ред.-сост. Ф. И. Юрченко]. – М., 1972. – 300 с.
36. Вопросы теории эстетического воспитания / [под ред. Г. З. Апресяна]. – М., 1970. – 110 с.
37. Гаврилюк П. И. Эстетическая культура и социальный прогресс / П. И. Гаврилюк. – К. : Наукова думка, 1978. – 242 с.
38. Гіттерс З. В. Художньо-творча діяльність студентів вищих закладів освіти України / З. В. Гіттерс. – К. : Альтерпрес, 1998. – 285 с.
39. Говорун Д. И. Творческое воображение и эстетические чувства / Д. И. Говорун. – К. : Вища школа, 1990. – 143 с.
40. Гольдентрихт С. С. Специфика эстетического сознания : [учеб. пособие] / С. С. Гольдентрихт, М. П. Гальперин. – М. : Высш. школа, 1974. – 103 с.
41. Грязнов І. О. Естетичне виховання майбутніх фахівців в умовах вищого навчального закладу / І. О. Грязнов // Педагогічні і психологічні науки : зб. наук. пр. – 2009. – № 51. – С. 17-20.
42. Губерський Л. В. Культура. Ідеологія. Особистість : методолого-світоглядний аналіз / Л. В. Губерський, В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К. : Знання України, 2002. – 580 с.
43. Гук О. Ф. Теоретичні передумови формування естетичної культури / О. Ф. Гук // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. – Вып. 18. – К. : Логос, 2013. – С. 193-199.
44. Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури / В. Я. Даниленко. – Х. : ХДАДМ, 2005. – 243 с.
45. Державна комплексна програма естетичного виховання / [укл. І. А. Зязюн, О. М. Семашко] // Рідна школа. – 1995. – №12. – С. 29-52.
46. Джола Д. М. Теорія і методика естетичного виховання школярів : [навч.-метод. посібник] / Д. М. Джола, А. Б. Щербо. – К., 1998. – 390 с.
47. Дорфман Л. Я. Основные направления исследований креативности в науке и искусстве / Л. Я. Дорфман, Г. В. Ковалева // Вопросы психологии. – 1999. – №2. – С. 101-111.

48. Дубоник Л. П. Підготовка майбутніх учителів праці до створення естетичного середовища в шкільних приміщеннях : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. П. Дубоник. – Тернопіль, 2004. – 20 с.
49. Естетика : [навч. посіб. для педагогів] / [за ред. Т. І. Андрущенко]. – К. : «МП Леся», 2014. – 613 с.
50. Естетика : [навч. посібник] / [М. П. Колесніков, О. В. Колеснікова, В. О. Лозовий та ін. ; за ред. В. О. Лозового]. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 208 с.
51. Естетика : [підручник] / [Л. Т. Левчук, В. І. Панченко, О. І. Оніщенко, Д. Ю. Кучерюк ; за заг. ред. Л. Т. Левчук]. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – К. : Вища школа, 2006. – 431 с.
52. Естетика педагогічної творчості : [посіб. для вчит.] / [за ред. П. І. Бутенко]. – К., 1995. – 70 с.
53. Эстетическая деятельность и ее развитие в педагогическом процессе. Теория, история, эксперимент : сб. науч. трудов / [науч. ред. : Л. П. Печко, С. Г. Мельничук]. – Москва – Кировоград, 1991. – 162 с.
54. Эстетическая культура и эстетическое воспитание : [кн. для учит.] / [сост. Г. С. Лобковская]. – М. : Просвещение, 1983. – 304 с.
55. Эстетическое воспитание в школах искусств : из опыта работы / [сост. : П. В. Халабузарь]. – М. : Просвещение, 1988. – 142 с.
56. Эстетическое воспитание молодежи средствами искусства : [кн. для учит.] / [под ред. В. Г. Бутенко]. – М. : АПН СССР, 1991. – 242 с.
57. Эстетическое воспитание студентов / [под ред. М. Ф. Овсянникова]. – М., 1980. – 280 с.
58. Эстетическое развитие в воспитании молодежи / [под ред. О. В. Лармина]. – М. : Изд-во МГУ, 1978. – 240 с.
59. Эстетическое сознание и процессе его формирования / [ред. кол. А. Я. Зисель, Н. И. Киященко, Ф. Д. Кондратенко, Н. Л. Лейзеров, Л. П. Печко] / Ин-т философии АН СССР. – М. : Искусство, 1981. – 255 с.
60. Етнопідзнай: Європейський вектор розвитку і національний контекст. Кн. 1. : зб. наук. пр. / [редкол. : гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. С. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін.]. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – 544 с.

61. Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст. Кн. 2 : зб. наук. пр. / [редкол. : гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. С. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін.]. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – 556 с.
62. Жорнова О. І. Теорія і методика формування культуротворчості : [монографія] / О. І. Жорнова. – Запоріжжя : Дике Поле, 2006. – 416 с.
63. Зязюн І. А. Державна програма естетичного виховання / І. А. Зязюн, О. М. Семашко. – К., 1987. – 48 с.
64. Зязюн І. А. Естетичний досвід особи / І. А. Зязюн. – К. : Вища школа, 1976. – 174 с.
65. Іванов В. П. Практика і естетична свідомість: методологічні питання походження естетичної свідомості / В. П. Іванов. – К. : Мистецтво, 1971. – 222 с.
66. История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли : в 5 т. – М. : Изд-во Академии художеств СССР, 1962. – Т. 1. – 682 с.
67. История эстетической мысли : в 6-ти т. – М. : Искусство, 1986. – Т. 3. – 496 с.
68. Історія світової культури. Культурні регіони / [Л. Т. Левчук, В. С. Гриценко, В. В. Єфименко ; під. ред. Левчук Л. Т.]. – [вид. 2-е. стереотип.]. – К. : Либідь, 1997. – 328 с.
69. Історія української культури. – К. : Наукова думка, 2001. – Т. 1. – 1136 с., Т. 2. – 848 с.
70. Каган М. С. Эстетическая культура личности / М. С. Каган. – М. : Знание, 1988. – 127 с.
71. Канарский А. С. Диалектика эстетического процесса. Генезис чувственной культуры / А. С. Канарский. – К. : Вища школа, 1982. – 192 с.
72. Комарова А. И. Эстетическая культура личности / А. И. Комарова. – К. : Вища школа, 1988. – 152 с.
73. Комарова А. И. Эстетическое воспитание студентов / А. И. Комарова. – Львов : Львов. ун-т, 1984. – 160 с.
74. Концепція розвитку національного дизайну [Електронний ресурс] // Український науково-дослідний інститут дизайну та ергономіки. Співка дизайнерів України // Інформаційно-довідкова система забезпечення дизайн-ергономічної діяльності. – Режим доступу : <http://ndi-design.org.ua>.
75. Концепція сучасної мистецько-дизайнерської освіти України в умовах євроінтеграції // Збірник матеріалів Міжнародної науково-методичної

конференції професорсько-викладацького складу і молодих учених в рамках VIII Міжнародного форуму «Дизайн-освіта – 2015», м. Харків, 15–16 березня 2015 р. / за заг. ред. Даниленка В. Я. – Харків : ХДАДМ, 2015. – 220 с.

76. Кремень В. Г. Освіта у вимірах методології синергетики / В. Г. Кремень // Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр. : в 5-ти т. – Т. 1: Загальна педагогіка та філософія освіти. – К. : Педагогічна думка, 2012. – С. 11–22.
77. Крылова Н. Б. Формирование культуры будущего специалиста / Н. Б. Крылова. – М. : Высшая школа, 1990. – 142 с.
78. Кудін В. О. Естетичне в системі навчання і виховання / В. О. Кудін // Єдність раціонального та емоційно-почуттєвого в освітньо-виховних системах : наук. метод. зб. – Харків : ХДПУ, 1996. – С. 12–14.
79. Кунчева Л. И. Эстетические взгляды общества и художественная культура / Л. И. Кунчева. – М. : Наука, 1979. – 248 с.
80. Кучерюк Д. Ю. Естетичне сприйняття предметного середовища / Д. Ю. Кучерюк. – К. : Наукова думка, 1973. – 143 с.
81. Липский В. Н. Эстетическая культура и личность / В. Н. Липский. – М. : Знание, 1987. – 128 с.
82. Лісова С. В. Естетична культура особистості як складова підготовки майбутнього фахівця в системі професійної освіти / С. В. Лісова // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2010. – Вип. 50. – С. 60–63.
83. Лічковах В. А. Естетика і професійна освіта / В. А. Лічковах // Вісник Чернігівського державного педагогічного ун-ту імені Т.Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки. – Чернігів : ЧДПУ імені Т. Г. Шевченка, 2009. – Вип. 7. – №72. – С. 28–31.
84. Максименко Г. Є. Формування художньо-графічних умінь майбутніх дизайнерів у процесі вивчення фахових дисциплін : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. Є. Максименко. – К., 2009. – 20 с.
85. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта : теорія і практика : [монографія] / Л. М. Масол. – К. : Промінь, 2006. – 432 с.
86. Матвеева Л. Л. Культурология : Курс лекцій : [навч. посібник] / Л. Л. Матвеева. – К. : Либідь, 2005. – 512 с.
87. Мельничук С. Г. Теорія і практика формування естетичної культури майбутніх учителів: історико-педагогічний аспект 1860-1990 рр. : [монографія] /

- С. Г. Мельничук. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. Володимира Винниченка, 2006. – 248 с.
88. Миропольська Н. С. Формувати почуття прекрасного / Н. С. Миропольська. – К. : Знання, 1987. – 32 с.
89. Неменский Б. Мудрость красоты: о проблеме эстетического воспитания : [кн. для учителя] / Б. Неменский. – М. : Просвещение, 1987. – 255 с.
90. Ничкало Н. Г. Професійна освіта : [словник] / Н. Г. Ничкало. – К. : Вища освіта, 2000. – 680 с.
91. Овсянников М. Ф. История эстетической мысли : [учеб. пособ.] / М. Ф. Овсянников. – М. : Высшая школа, 1984. – 336 с.
92. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими стилізації природної форми : научно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – 60 с.
93. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними виравами, присвяченими зображенню контрасту величини, форм і тону : научно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 6.020207 Дизайн напряму підготовки 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – 43 с.
94. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проєктами естетичного оформлення міського просторового середовища : научно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2010. – 40 с.
95. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми: научно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КП, 2012. – 21 с.
96. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над комплексними проєктами розробки веб-сайтів : научно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КП, 2014. – 34 с.
97. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проєктами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів музичних інструментів

- «Акорд» : науково-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КП, 2015. – 65 с.
98. Печко Л. П. Эстетическая культура и воспитание человека / Л. П. Печко. – М. : ВНИИЦ, 1991. – 102 с.
99. Печко Л. П. Общая и эстетическая культура в образовании и развитии личности / Л. П. Печко // Культура, опыт, воображение развивающейся личности в художественном образовании : сб. науч. тр. и материалов науч.-практ. конф. – 2008. – Вып. II. – С. 18–26.
100. Пономарев Я. А. Психология творчества и педагогика / Я. А. Пономарев. – М. : Педагогика, 1976. – 280 с.
101. Прусак В. Ф. Організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. Ф. Прусак. – К., 2009. – 20 с.
102. Радул В. В. Дослідження особливостей самореалізації особистості : [монографія] / В. В. Радул, І. П. Краснощок, І. В. Лебедик. – К. : Імекс-ЛТД, 2009. – 352 с.
103. Руденченко А. А. Розвиток обдарованості студентів вищих навчальних закладів засобами етнодизайну: теорія і практика : [монографія] / А. А. Руденченко. – К. : Вид-во НПУ імені М. Драгоманова, 2006. – 367 с.
104. Рудницька О. Мистецтво у розвитку культури студентів / О. Рудницька // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Мистецтво і освіта : зб. наук. пр. – Л. : Каменяр, 1998. – Вип. 3. – С. 82–88.
105. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька : [навч. посіб.] / О. П. Рудницька; – К. : ТОВ «Інтерпроф», 2002. – 270 с.
106. Савін В. М. Основні напрямки гуманізації дизайн-освіти / В. М. Савін // Вісник ХДАДМ. – Х. : ХДАДМ, 2005. – №3. – С. 34–40.
107. Саморегуляція и прогнозирование социального поведения личности : [монография] / [под ред. А. В. Ядова]. – Л. : Наука, 1979. – 264 с.
108. Семашко О. М. Естетичне виховання і гуманізація особи / О. М. Семашко // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності : зб. наук. пр. – Е., 2003. – Вип. 12. – С. 241–243.
109. Софіщенко О. В. Формування системи естетичних цінностей у студентів педагогічного навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

- канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Софішенко. – Луганськ, 2003. – 20 с.
110. Суна У. Ф. Соціологія естетическої культури: Проблеми методології та методики / У. Ф. Суна, В. М. Петров. – Рига: Звайгале, 1985. – 271 с.
111. Суна У. Ф. Эстетическая культура студента: опыт социологического анализа / У. Ф. Суна. – М.: Моск. ун-т, 1977. – 69 с.
112. Сухомлинська О. В. Сучасні стійкості у мистецтві: проблеми, перспективи / О. В. Сухомлинська // Шлях освіти. – 1996. – №1. – С. 12–13.
113. Сухомлинський В. О. Естетичне виховання і культура мистецтва / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : з 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 1. – С. 177–184.
114. Тименко В. П. Становлення мистецтвеної діяльнос-ти / В. П. Тименко // Вісник Житомирського державного ун-ту імені Івана Франка : наук. журнал. – Вип. 31. – Житомир, 2007. – С. 63–67.
115. Титаренко В. Теоретичні основи формування естетичної культури учнівської молоді / В. Титаренко // Молодь і регіон, 2009. – Співвітання. – С. 6–11.
116. Томашевський В. В. До питання формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. / В. В. Томашевський // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології : зб. наук. праць ХНТУ. – Вип. 1 (7). – Херсон, 2012. – С. 463–468.
117. Томашевський В. В. До питання виховання та методів діяльнос-ти сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // Теорія і методика мистецтвеної наук.-пед. науки / [за ред. В. Г. Бутенка]. – Вип. 6. – Херсон: Грома. Д. С., 2016. – С. 41–45.
118. Томашевський В. В. Естетична культура майбутніх дизайнерів. Функції та структура / В. В. Томашевський // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології : зб. наук. праць ХНТУ. – Вип. 1 (8). – Херсон, 2013. – С. 390–396.
119. Томашевський В. В. Естетична культура як соціально-культурна кліматура / В. В. Томашевський // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. / за ред. З. П. Бакум. – Кризис Рік, 2013. – Вип. 34. – С. 355–361.
120. Томашевський В. В. Розвиток естетичної мистецтвеної майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки / В. В. Томашевський // Молодь і регіон. – 2013. – №8. – С. 51–56.
121. Томашевський В. В. Системоутворювальна роль естетичної культури в процесі підготовки майбутніх дизайнерів / В. В. Томашевський // Теорія і

- методика виховання: наук.-пед. вісник / за ред. В. Г. Бутенка. – Вип. 3. – Херсон, 2013. – С. 69–71.
122. Торкатюк В. І. Концептуальні проблеми безперервної дизайн-освіти та виховання на Україні на порозі ХХІ століття / В. І. Торкатюк, В. Т. Кулік, А. П. Денисенко // Вісник Харківського художньо-промислового інституту. – Вип. 3. – Х., 2000. – С. 3–13.
123. Федь А. М. Естетичний світ педагога : [монографія] / А. М. Федь. – Слов'янськ : ПП «Канцлер», 2005. – 300 с.
124. Шевнюк О. Л. Культурологія : [навч. посіб.] / О. Л. Шевнюк. К. : Знання-Прес, 2004. – 353
125. Шевченко Г. П. Художньо-естетичне виховання студентської молоді : [монографія] / Г. П. Шевченко, Ю. А. Пастухова. – Луганськ, 2010. – 180 с.
126. Шляхова Н. Емоції і художня творчість / Н. Шляхова. – К. : Мистецтво, 1981. – 102 с.
127. Шляхов Б. М. Некоторые вопросы формирования эстетической культуры студентов в современных условиях / Б. М. Шляхов // Актуальные проблемы формирования эстетической культуры студенческой молодежи / [под. ред. Б. М. Шляхова]. – Днепропетровск, 1976. – С. 29–36.
128. Щолокова О. П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя : [монографія] / О. П. Щолокова. – К. : Віол, 1996. – 172 с.
129. Щербо А. Б. Красота воспитывает человека / А. Б. Щербо, Д. Н. Джола. – К. : Рад. школа, 1974. – 104 с.
130. Эстетическое развитие и воспитание молодежи / [под ред. О. В. Лармина]. – М., 1978.
131. Эстетическое сознание и художественная культура / [под. ред. В. И. Мазепы]. – К. : Наук. думка, 1983. – 279 с.
132. Естетичне виховання : [довідник] / [В. І. Мазепа (кер. авт. кол.), А. В. Азархін, В. С. Горський та ін.]. – К. : Політвидав України, 1988. – 212 с.
133. Яковлев Е. Г. Эстетический вкус как категория эстетики / Е. Г. Яковлев. – М., 1986.

*ДВНЗ «Криворізький державний
педагогічний університет»
2016 рік*

*Підписано до друку 15 грудня 2016
Формат 60x84/16. Ум. др. арк. 5
Тираж 100 прим.*

*Друк: ФОП Маринченко С. В.
вул. Героїв АТО, 81-А, оф. 109, м. Кривий Ріг
Дніпропетровська обл., 50086
Свідоцтво про державну реєстрацію
№030567 від 19.01.2007 р.
Тел. (067) 539-66-81*